National Library 56253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4

National Library
Bibliothèque Nationale
OCT 27 1983
NEWS PAPER DIVISION

B1031/c1415

VABA EESTLANE

Second class mail registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 76 (2997) XXXII aastakäik | Teisipäeval, 18. oktoobril 1983 — Tuesday, October 18, 1983 | Üksiknumbri hind 70 centi

Toronto vanim eestlane suri

13. novembril saanuks Toronto vanim eestlane Liisa Lomp 105-aastaseks, kuid laupäeval, 8. oktoobril suri ta pärast mõnekuulist haigelas olekut. Ta maeti teisipäeval.

LIISA LOMP

Lahkunu sündis 1878. aastal Elistvere vallas, Raigastvere külas, Tartumaal vanemate teise lapsena. Kolmeaastaselt jäi ta vaeslapseks ja kasvas üles tädi juures Kaiavere külas. Abiellus 19-aastasena metsavahi Mihkel Lompiga, kes hiljem asus meieri töökohale. Perekond elas Tartus ja Virumaal, kus neile sündis kaks tütart. Abikaasa jäi Esimeses maailmasõjas kadunuks.

Sellest peale ta on elanud lesena ja kasvatanud oma lapsi. Ta elas lühemat aega Tudulinnas ja läks sealt tagasi Tartumaale Maarja-Magdaleenasse, kus ta tütar Aino alustas õpinguid. Samas koolimajas sai Liisa Lomp koliteenija koha ja püsis seal laste poolt armastatud sõbraliku teenistujana.

Kodumaalt põgenes 1944. aastal Saksamaale, kus oli Jena, Augsburgi ja Flensburgi põgenikelaagreis enne, kui ta 1949. aastal asus koos tütre Ainoga Kanadasse, kelle juurde ta elama jäi.

Ta oli väga hea tervisega, veel oma 100. sünnipäeval viibis Toronto Eesti Baptisti kirikus talle koguduse poolt korraldatud sünnipäeva tähistaval jumalateenistusel ja koosviibimisel. Ta oli sügavalt usklik. Ta oli ka suur kirjanduse sõber, kes luges eesti raamatuid ja eesti ajalehte, olles „Vaba Eestlase" vanim tellija.

Prantslaste kõrge mäng

Miinid jõudnud Iraani sadamasse?

LONDON — Iraani juhid on ähvardanud Pärsia lahe väljapääsu suurtele õlitanklaevadele sulgeda. Viimased kuuldused on jõudnud Läände, et Põhja-Korealt ostetud 150 meremiini on jõudnud Iraani sadamalinna Bandar Abbasse. Üks kuuldus teab, et juba möödunud nädalal pidi Iraan tegema katse miinide asetamiseks kahele peakanalile, mis viivad läbi Hormuzi kitsuse.

Küsimus on oluline kuuele tanklaeva kaptenile, kes viivad igal päeval oma laevad läbi kitsuse ja vajavad peatset vastust, kas teade on tõeline või üks järjekordseist kuuldusist kolm aastat kestnud sõja taustal.

Iraani juht ajatollah Khomeini on ähvardanud korduvalt Pärsia lahe sulgemist,

kui prantslastelt saadud Super Etendard sõjalennukid ründaksid Iraani õliseadmeid,

mis varustavad Iraani enamuses rahaga, mida vajatakse oma sõjapidamise materjalide muretsemiseks.

Pärsia lahe miinitamise oht on tõstatanud ka laevade kindlustuse probleemi, mis võivad kõrgele tõusta sõjaohu tõttu ja sellega aitaksid kaasa uutele õlihindade tõstmistele.

Iraan on tühistanud kõik puhkused oma sõjaväes ja pannud üksused alarmikorda ning viinud teatud arvu kaubalaevu pommitamisohus olevaist sadamaist.

Mitmed neutraalsed araabia õlimaad on ametis julgeoleku ettevalmistustega oma laheosa ümber.

Mure, et sõjaoht võiks laieneda väljaspoole Kaug-Ida, on saanud palju tõsisemaks.

Õlitöötuste juhid, kaitsejõudude ülemad ja diplomaadid on mitmes pealinnas pidanud olukorra üle tõsiseid nõupidamisi. Nad loodavad, et Teheran ei teostaks oma ähvardusi, kui ka Prantsusmaa saadab oma Super Exocet rakette koos Etendard lennukitega. Kuid arvestades olukorra tõsidusega sõdivate maade vahel, võib see lootus osutuda petlikuks.

Kogu küsimus seisneb Prantsusmaa peaministri Francois Mitterandi kontroversiaalses kõrgmängus.

Lootuses, et Iraagi varustamine tooks tasakaalu sõdivate poolte vahele ja sunniks Khomeini ning tema sõjakad mullahid tõsiseks läbirääkimiseks.

Prantsuse juhid loodavad, et mõned väljaspoolsed jõud, eriti USA ja Saudi-Araabia, kasutavad oma mõju kauaaegse sõjalise konflikti lõpetamiseks.

Prantslaste elav huvi rahu vastu pigi eugugi idealistlik. Kui ameeriklased võivad sõja venimisele ükskõikselt vaadata, siis prantslastel on miljardeid dollareid kaotamise ohus, kui praegune Iraagi režiim peaks kaotama. Arvatakse, et Prantsusmaal on kuni 20 miljardit dollarit mängus Iraagis kapitaalinvesteeringutena, eksporttellimistena ja pikaajaliste lepinguteena. Palju võiks sellest kaduma minna, kui Iraan tuleks sõjast võitjana välja.

Sellesuguste huvidega sekkumine Iraagi ja Iraani vahelisse sõjalisse konflikti on eriti ohtlik maailmale, kes vajavad õli oma majandamiseks.

7-aastane Anna Simson-Kallas XVI Lääneranniku Eesti Päevadel Marine World'is korraldatud rahvapeol väljaantud Lääneranniku Eesti Päevade parima noorsportlase ja 8-aastaste klassi parima sportlase eritrofeedega. Anna võitis 5 esimest kohta kergejõustikus ja 2 esimest kohta ujumises, saavutades kokku 29 punkti Noorte Olümpiaadil.

60 Nõukogude agenti Kanadas

OTTAWA — Kanada peaprokurör Robert Kaplan ütles, et kuni 60 KGB agenti võivad opereerida Kanadas. Teade on erinev vähe varem peaministri kohusetäitja välisminister Allan MacEacheni poolt avaldatud arvamisest, et ainsad KGB agendid, keda ta teab on need kaks, kes saadeti välja septembris Kanadast.

Kaplan ütles, et kuni 40 prots. ida-bloki riikide diplomaatidest ja kaubanduslikest esindajaist võivad olla spioonid. Kanadas on kuni 150 ida-bloki diplomaati, nende abilisi ja kaubanduslike delegatsioonide liikmeid, kellest 68-l on diplomaatiline staatus. KGB on lühendus Komitet Gosudarstvennoi Bezopasnoste — nõukogude salapolitsei.

Kaplan avaldas oma arvestuse kohtumisel Sudburys ja õigustas oma väiteid vaid pealiskaudselt,

kuid märkides, et tal pole mingit põhjust selles kahelda.

Kanada parlamendis konservatiivid süüdistasid valitsust, et see katsub võõraid spioone ümber muuta topeltagentideks, aga mitte neid karistada. Pärast II maailmasõda on Kanadast 39 välisriikide ametnikku spioneerimise pärast välja saadetud ebasoovitavate isikutena. Teised 31 ametnikku on saadetud maalt välja samal põhjusel, kuid vähemametlikul viisil. Esikohal on olnud venelased.

Reagan ei lähe Filipiinidele

WASHINGTON — USA president Ronald Reagan loobus oma ettenähtud Filipiinide külastamisest eeloleval novembrikuul. Üheks peapõhjuseks peetakse poliitiliste rahutuste suurenemist Filipiinide presidendi Ferdinand Marcose vastu.

Manilas ütles üks vanem välisministeeriumi ametnik, et filipiinlased on shokeeritud ja pettunud, kuna seda võidakse tõlgendada mõnel pool kui usalduse kaotamist president Marcose valitsuse vastu. Filipiinide opositsioonijuht pidas seda suureks kaotuseks Marcosele.

USA ametlik seletus oli, et Reagan on otsustanud oma Kaug-Ida külaskäigu aega lühendada põhjusel,

et teda vajatakse Washingtonis, kui Kongress hakkab arutlema mitut tähtsat seaduseelnõu.

Samaaegselt olid tühistatud ka Indoneesia ja Tai külaskäigud, järele jäid Jaapan ja Lõuna-Korea.

PEETRI KIRIKU RUUMIDES
Nov. 13,17,18,19 ja 20.
EKKT 28as KUNSTI NÄITUS

NELJAS BALTI SÜMPOOSION
Teemal **AJALOO JA KESKKONNA PROBLEEME**
Laupäeval, 5. novembril

Hommikupool 9.30—12.00

STALINI AASTAD KHRUSHCHEV, BREZHNEV, ANDROPOV . . .

Romuald Misiunas, Yale ülikoolist
Rein Taagepera, California ülikoolist

Pealelõunat 13.30—17.00

IDEOLOOGIA JA ÖKOLOOGIA PROBLEEME

Mare Taagepera, California ülikoolist
Juris Dreifelds, Brock ülikoolist
Augustine Idzelis, Kent State ülikoolist
Kommentaator: **Kazys Eringis** (end. Leedu Teaduste Akad. keskkonnalab. juhataja)

Lõpuks keskustelu veini ja juustu juures.

KOHT: G. Ignatieff Theatre, G.A. Larkin Building U. of Toronto, 15 Devonshire Place. (St. George allmaajaama Bedford St. uksest väljuda ja minna lõuna poole — Varsity Staadioni allotsas).

PÄÄSMED: Kogu programm $20.00
Ainult: hommikupool $10.00
pealelõuna koos veiniga $15.00
Pensionärid ja õpilased: vastavalt $15.00, $5.00 ja $10.00

Eelregistreerimise tähtpäev on 1. november. Tshekid saata „AABS" nimele, c/o Mr. K. Raudys, 17A Leland Ave. Toronto, M8Z 2X6. Eelregistreerimisel on võimalik saada **Misiunas & Taagepera** raamatut **„The Baltic States 1940—1980" ettemaksmisega, hinnaga $28.00** (muidu $36.00). Korraldajad: AABS Kanada Komitee ja The Centre for Russian and East European Studies.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUSE NAISRINGI
korraldusel laupäeval, 29. okt. algusega kell 3 p.l.
562 Jones Avenue kirikus Torontos

Sügispärastlõuna-kohv

„Vaimulikkude laulude sõnapõimik"

KÕIK KUTSUTUD

T. E. AIANDUSKLUBI

Neljapäeval, 27. okt. 1983
kell 7.30 õ. Eesti Majas

agr. JUHAN OINUS:
juttu sibullilledest
ja MART LEPIKU
valguspildid

KÕIK TERETULNUD.

KONTSERT * BÜROO

Pühap., 6. nov. kell 3 p.l. Eesti Maja suures saalis

JUUBELIKONTSERT
HEINZ RIIVALD — tenor,
klaveril CHARLES KIPPER

Kavas: SCHUBERT, SCHUMANN, TOI, TUBIN, AVESSON, PÄTS, KÄND

Pääsmed $7.50, pensionäridele $6.50
Seeriapääsmed maksvad

KONTSERDILE JÄRGNEB KOHVI

PIRET SARAPUU
Siidimaalid ja tekstiilidisainid

NÄITUS ON AVATUD VANA ANDRESE KIRIKU SAALIS:

pühap., 23. okt. 1983 kl. 4—7 õ.
kolmap., 26. okt. kl. 6—9 õ.
laup., 29. okt. kl. 12—7 õ.
pühap., 30. okt. kl. 11—4 p.l.

HIIDLASTE SELTSI
mardipidu
laupäeval, 12. novembril 1983 algusega kell 7 õhtul
Toronto Eesti Maja suures saalis
Eeskavas Andres Raudsepp peolauludega . . .

Einelaud hapukapsastega, baar ja tants. Kõik teretulnud!

Laudade ettetellimine ja pääsmed tel.: 421-1139

Maalikunstnik
MARET MAISTE Baltimorest
KUNSTINÄITUS
toimub Toronto Eesti Maja väikses saalis
laup., 22. oktoobril kell 12.00—8.00 p.l.
pühap., 23. oktoobril kell 11.00—4.00 p.l.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Träss

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aasta $51.—, poolaastas $28.— ja veerandaastas $15.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $65.—, poolaastas $35.— ja veerandaastas $18.—

Aadressi muudatus 70 c. — Üksiknumbri hind 70 c.

KUULUTUSTE HINNAD üks toll ühel veerul: kuulutuste küljel $4.75, tekstis $5.—, esiküljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

T. E. Seltsi Lasteaed on alustanud tegevusega. Pärast registreerimist alanud mängutunnis on esimene poiss jõudnud allaliuglemiseni. Foto: Vaba Eestlane

Kommentaarid

Kremlis tunti nähtavasti piinlikkust, et kogu maailmas korraldatakse rahu demonstratsioone ja Venemaa on seni jäänud kõigi nende sündmuste näiliseks pealtvaatajaks ehkki ta on oma agentidega olnud läänes toimuvate meeleavalduste telgitaguseks organiseerijaks. Nüüd tuli aga kogu maailmale näidata, et ka vene rahvas ihkab rahu ning avaldab oma tundeid samasuguste rongkäikudega nagu neid korraldatakse läänemaailmas.

Nii organiseeritigi Venemaal kuues suuremas linnas „rahudemonstratsioonid", milleks käsutati kokku kümneid tuhandeid inimesi. Üks suurem rongkäik ja „rahumeeleavaldus" toimus Moskvas, kus demonstrandid kandsid partei poolt kokkuklopsitud plakateid, mis ülistasid Kremli „rahupoliitikat" ja ründasid ägedalt Ühendriikide presidendi Ronald Reagani „sõjapoliitikat". Demonstrantide õlgadel võis näha isegi plakateid, kuhu suurte tähtedega oli maalitud loosung: „Häbi ameerika agressoritele!"

Moskvas toimunud tänavademonstratsioon ei pakkunud seda distsiplineeritud rahvamasside pilti, mida võib näha traditsioonilistel mai rongkäikudel Moskvas Punasel Väljakul. Rahvas marssis ameerika-vastaste plakatite all võrdlemisi ükskõikselt ja tuimalt. Tuhanded mundrites ja erariietes politseinikud ja sõdurid palistasid tänavaveeri ning segunesid rahvamassiga, et hoida seda vaos. Läänemaailma vaatlejad ja ajakirjanikud muigasid lõbusalt, kui nad silmasid marssijate hulgas suurel arvul inimesi, kes kandsid ameerika-stiilis tuulejakke, millest üks oli varustatud isegi kaubamärgiga „Ameerika Ühendriigid". Lääne ajakirjanike küsimustele vastasid demonstrandid pelglikult ja ühesõnaliselt. Kõik küsitatud ütlesid nagu ühest suust, et nende eesmärgiks on rahu eest võitlemine.

Tassi andmetel olid rahu-rongkäikude organiseerijateks „Moskva töölised ja nõukogude avalikud organisatsioonid." See ettekääne on loomulikult halvasti varjatud vale, kuna tegelikult organiseeris meeleavaldused kommunistlik partei Kremlist tulnud korralduste põhjal.

N. Venemaa juhtkond eesotsas peasekretäri Andropoviga võitleb teatavasti praegu energiliselt Ühendriikide keskmise lennuulatusega rakettide ülesseadmise vastu Euroopas. Venelastel oli oma propagandaga läänes — eriti Lääne-Saksamaal — seni edu, kuid Korea reisilennuki allatulistamine võttis tuule nende propagandapurjedest. Tuli kiiresti organiseerida vastulööke ja kuna 269 süütu inimese julm mõrvamine võttis Kremli agentidelt ja nende kaasajooksikuilt initsiatiivi ja lõi nende jalad nõrgaks, siis olid venelased sunnitud kasutama aseainet — Venemaal partei käsul kokkuaetud inimesi, kes oma naeruväärsete plakatitega ning kõrgemalt poolt dirigeeritud esinemisega ei suuda siiski asendada läänes punaste poolt inspireeritud vihaseid „rahuvõitlejaid."

★

Ehkki nõukogude ajalehed ja teised massimeediumid püüdsid Korea reisilennuki allatulistamist vene lendurite poolt kõigiti omapoolsete valedega ilustada, tembeldades Korea lennuki Ühendriikide spionaazhi instrumendiks, on N. Venemaa elanikud saanud siiski

(Järg lk. 3)

Rahuauhind Walesale

Nobeli rahuauhinna komitee tegi Oslos erakordselt märkimisväärse ja kaugeleulatuva otsuse, kui ta valis 75 rahuauhinna kandidaadi hulgast välja poola tööliste juhi ja vabadusvõitleja Lech Walesa ja määras talle käesoleva aasta rahvusvaheliselt kõrgelt tunnustatud rahuauhinna. Komitee oma otsuse põhjenduses mainis, et Lech Walesa on kandnud isiklikke ohvreid andes suure panuse töölistele nende õiguste eest võitlemisel ja nendele oma organisatsiooni loomisel. Komitee kriipsutas alla ka Lech Walesa energilist tegevust oma maa probleemide lahendamiseks läbirääkimiste teel ilma vägivalda kasutamata.

Varssavi kommunistliku ajakirjanduse kommentaarides tõusis kohe suur protestitorm ja hädakisa, mis tembeldas rahuauhinna andmise Walesale poliitiliseks aktsiooniks. Kuid sel puhul võiks küsida — mis on sellega katki, kui siin on tegemist poliitilise aktsiooniga? Rahuauhindu on varemgi välja antud poliitilistel kaalutlustel ja kui seekord seda tehti poliitilisi eesmärke ja poola rahva vabadusvõitlust silmas pidades, siis on see kõrgelt hinnatav ja rahvusvaheliselt mõjurikas otsus, mille tegijate julgust, selget pilku ja õiglast meelt tuleb kõigiti esile tõsta.

Lech Walesa on kahtlemata üks kõige erakordsem isik, kes selle suure au ja tunnustuse osaliseks on saanud. Kui tavaliselt Nobeli rahuauhindu on jagatud nimekatele poliitikutele, riigimeestele ja rahvusvahelistele organisatsioonidele, siis Lech Walesa on lihtne väikese haridusega elektrik, kes on kerkinud Poola vabadusvõitluse etteotsa oma erakordse poliitilise talendi, masse köitva isikupära ja oraatorlike võimete tõttu. Ta alustas oma poliitilist karjääri Gdanski laevatehastes, kus ta valiti 1970. aastal tööliste streigikomitee liikmeks. Streik suruti punase diktaatori Gomulka ajal veriselt maha, kuid töölisliikumisele, millele andsid oma toetuse Poola vabaduse eest võitlevad intellektuaalid, ei suudetud piiri panna. Walesa oli üks energilisemaid tööliste iseseisvate ametiühingute loomise organisaatoreid, kes üritas kommunistlikult valitsuselt järeleandmiste väljapressimiseks 1980. aastal üldstreigi korraldamist. Partei ja valitsus olid lõpuks sunnitud kontsessioone tegema ning 1980. aastal kirjutati alla ajaloolisele Gdanski Kokkuleppele, millega töölistele anti õigus iseseisva ametiühingu Solidaarsuse moodustamiseks.

Läänemaailmas tehakse alati see viga, et Solidaarsust peetakse ainult ametiühingu raamides tegutsevaks töölisliikumiseks. See on ühekülgne ja kitsarinnaline Poola probleemidele lähenemine. Solidaarsus alustas küll oma tegevust puhtakujulise tööliisliikumisena kuid sellega ühinesid peagi poola intellektuaalid ja laialdased rahvahulgad, kes leidsid Solidaarsuse raamides tegutsedes ainsa võimaluse kommunistliku partei võimumeestele surve avaldamiseks. On arusaadav, et mida rohkem Solidaarsus muutus üldiseks Poola vabadusliikumiseks, seda rohkem murepilvi tekitas see Varssavi kommunistliku partei ideoloogide ja võimumeeste tagatubades.

Kuid see mure ei olnud suur mitte ainult Varssavis, vaid ka Moskvas ja teistes kommunistlikkude riikide pealinnades. Kardeti, et Poolas tekkinud uued ideed imbuvad ka teistesse kommunistlikkudesse riikidesse ning õhutavad rahvamasse streikidele ja ülestõusudele. Närvilisus oli eriti suur Moskvas, kus hakati Poola kommunistlikule parteile survet avaldama Solidaarsuse likvideerimiseks ning Lech Walesa ja teiste Solidaarsuse juhtide arreteerimiseks. Järgnes punakindral Jaruzelskile suurte võimupiiride andmine ja sõjaseaduse väljakuulutamine, mis andis võimaluse Solidaarsuse surmaotsusele alla kirjutamiseks ning Walesa vangistamiseks.

Sõjaseadus on nüüd kaotatud ja Walesa vabastatud, kuid Poola vabadusliikumine on surutud varjusurma. Poola kommunistlik partei rakendas sõjaseaduse asemel teised isikuvabadusi kitsendavad seadused ja eeskirjad ning Walesa peab oma väljendustes ja aktsioonides olema äärmiselt ettevaatlik et vältida uut arreteerimist. Kuid vaatamata tema tegevuse piiramisele on Walesa jäänud poola rahvale vabadusvõitluse sümboliks ja populaarseks rahvakangelaseks, kelle mõjuvõimu massidele kommunistlikud võimud haiglaselt kardavad. Sellest hirmust tingituna on Walesa laimamiseks massimeediumides käima pandud kampaaniad, kus opereeritakse võltsimistega ja valeandmetega.

Poola rahvas, nagu kõik teised kommunistliku rezhiimi alla painutatud rahvad ägab ikka veel punase diktatuuri all. Nagu Balti riigid, Ungari, Tshehhoslovakkia ja teised Ida-Euroopa riigid on ta saanud läänemaailmast oma vabaduse ja õiguste taastamiseks väga vähe abi. Ehkki 1983. aasta Nobeli rahuauhinna andmine Walesale on ainult sümboolne samm Poola vabadusliikumise toetamiseks ja selle esiplaanile tõstmiseks, on sellel siiski erakordselt suur tähtsus poola rahva võitlusvaimu elustamisel ja kommunistlikkude võimumeeste degradeerimisel.

K. A.

Aidake kaasa „VABA EESTLASE" levikule,

sellega aitate kaasa eesti keele

säilitamisele!

Eestlasi kohustab rahva saatus kodumaal

E. V. aupeakonsul Ilmar Heinsoo kõne kodumaalt lahkumise 39-ndal aastapäeval Toronto Peetri kirikus 2. okt. 1983.

Suur hädaoht on saabunud... Nende sõnadega algas prof. Jüri Uluots, kes hiljem moodustas viimase E. V. valitsuse kodumaa pinnal, 19. augustil 1944 oma ajaloolist raadiokõnet Eesti rahvale. Ta algas tegeliku olukorra realistliku hinnanguga, mida Saksa ametlik propagandaliin, ja ka nende tiiva all tegutsev nn. Eesti Omavalitsus püüdis rahva eest varjata.

Ma arvan, et sellel kodumaalt lahkumise aastapäeva märkimisel siin vabade eestlaste pagulaskiriku seinte vahel on ehk sobiv meenutada osaliselt seda kõnet, mida meie rahvas sel saatuslikul sõjasuvel kuulas kõige ängistavama eelaimdusega.

Ta ütles: „Suur hädaoht on saabunud kogu Eesti rahvale, vististe suurem kui kunagi varem. Mitte ainult idast, vaid ka kagust tungib vaenlane meie maale. Meie tunneme igaüks ise oma murede suurust ja sügavust, ei keegi teine tunne seda nõnda nagu meie ise. Sellises olukorras ainult üks juhis võib meid viia õigele teele ja hoida õigel teel. See juhis on: ikka ja jälle pidada silmas kogu Eesti rahva eluhüve, kainelt hinnata olukorda, kus viibime ja hoiduda igasugusest uisa-päisa talitamisest. Meil peab olema ühine vaim, ühine mõistus ja ühine süda, muidu oleme nõrgad. Ühine arusaamine ja ühine hoiak teevad meid tugevaks..."

Üks osa tema kõnest, mis sel kaheteistkümnendal tunnil kutsus kõiki eesti mehi ühinema võitlusrindega, on leidnud mõnelt poolt hilisemat kriitikat, kui tegeliku rindeolukorra mitte õige hindamine ja dr. Mäe mobilisatsiooni toetamine. Kahtlematult oli see osa kõnest mõjutatud käsu korras ülevalt poolt. Huvitav on see osa prof. Uluotsa kõnest, milles ta tsiteerib rünnakuid meie maale idast: „... aastast 1030, seega ajast, mil slaavlased jõudsid oma asustamisega Pihkva piirkonda, on Eesti ruumis ida vastu peetud 39 sõda ja 40-nes sõda on praegu käes. Umbes 90 protsenti nendest sõdadest on algatatud ida poolt. Ikka ja jälle on Eestil tulnud olla ohvriks idast järgnevate rünnakute vastu. Nagu eesti põllumehel on igal aastal jälle tulnud võidelda umbrohuga oma põllul, on Eesti rahval ikka ja jälle tulnud võidelda rünnakute vastu idast."

Prof. Uluotsa kõne lõpuosa tunnetab aga ilmselt olukorra tõsidust ja läheneva hädaohu suurust, sest see on kui palve oma rahva eest. Kõigekõrgema poole, kui ta ütleb: „Inimliku viha ja vägivalla lainetuses, mis möllab praegu kogu maailmas, kostab ikka rohkem ja rohkem selle nimi, kes on kuningate kuningas. Hakkab levima arusaamine, et sõjas peale inimliku tahte on veel midagi, mis on ülem, kõrgem ja vägevam. See kõrgem on kuningate kuningas ise, ja meie usume, et tema on õigus ja õiglus. Selle kuningate kuninga armule meie usaldame ka praegu oma väikese maa ja rahva saatuse. Juhi meid, Jumal, õiguse teel ja kaitse meid."

Suur hädaoht, millest prof. Uluots kõneles oli tegelikult lähemal, kui tema ja enamik meist oskas arvata. 23. augustil olid venelased jõudnud lõpule oma suurrünnaku ettevalmistustega lõunarindel ja peale läbimurret lõunapool Emajõge langes Tartu nende kätte 25. augustil hoolimata kaitsjate meeleheitlikust vastupanust. Eesti saatuse määras aga veel suuremal määral venelaste läbimurre Eesti territooriumist lõunapool, kus Ostrovi joonel tungiti läbi sakslaste nn. „Pantri liini" ja punane sõjamasin liikus peatamatult Riia lahe suunas.

Peale 4. septembrit, millal Soome oli sunnitud sõlmima separaatrahu venelastega, muutus olukord Eestis eriti kriitiliseks, kuna Soome rindelt vabanenud suured Punaarmee osad paisati nüüd Eesti rinnetele. 17-ndal septembril algas Tartu rindel uus Vene ofensiiv ja samal päeval tehti Eesti rinde ülemjuhatusele teatavaks otsus vägede evakueerimiseks sellest ruumist. Eesti saatus ja sellele järgnev traagiline põgenemislaine olid otsustatud.

Mäletatavasti oli september 1944 Eestis eriti päikeseküllane ja soe. Loodus oleks nagu omalt poolt tahtnud hellitada ja paitada seda paljukannatanud maad ja rahvast, kes järjekordselt läks vastu rasketele katsumistele. September 1944 koosneb nii paljudest üksikutest kurbmängudest ja otse südantlõhestavaist läbielamustest, millest enamikul meist, kes on täna kogunenud selle pagulaskiriku saali, on omad isiklikud mälestused, mis ei unune iialgi.

Eesti teed tulvasid pagulasvooridest, Eesti rannad inimestest, kes meeleheitlikult otsisid võimalusi läheneva vaenlase surmaärvardavast haardest pääsemiseks. Eesti kodupinna ja selle vabaduse eest suure vapruse ja ustavusega võidelnud kolonel Harald Riipalu, kes hoolimata oma isiklikust ja oma meeste ennastsalgavast võitlusest ei suutnud vaenlase ülevõimule vastu panna, ja pidi koos oma rahvuskaaslastega asuma pagulasteekonnale, kirjeldab oma mälestustes kodumaalt lahkumise momenti järgmiselt: „Koos lahkuvate sõduritega peatusid piiril ka põgenikud. Põlvitasid sõnatult teekaldal kahe piiriposti juures. Üks saatis hellitava pilgu veel üle kodumaa metsalatvade, teine võttis peotäie mulda ja sidus selle rätikusse, siis veeresid rattad ikka kaugemale ja kaugemale kahest piiripostist. Seljataga algas öö..."

See öö on kestnud kaugelt kauem, kui meie septembris 1944 põgeniku teekonnale asudes oskasime aimata. Meie rahva vabaduse varjutus on kestnud neli aastakümmet. Terve uus generatsioon eestlasi on peale kasvanud kodumaal ja vabas maailmas, kellele Eesti Vabariik on vaid üks abstraktne mõiste, mis põhineb loetud ja kuuldul. Suur arv meie rahvuskaaslastest, kes põgenikupaati astusid oma parimas meheeas on juba varisenud manalasse.

Selle taustal võib nii mõnelgi meist kerkida üles küsimus, kas on üldse mõtet ikka ja jälle meenutada seda rasket aega, kas on mõtet kiskuda lahti haavu, mida aeg on omajagu parandanud. Oleme ju tublide eestlastena oma uutel asukohamaadel suhteliselt hästi edasi jõudnud. Meil on kodud, suvilad, pangaarved, kirikud, koolid, suvekodud ja lugematud organisatsioonid jne. Meie lapsed omandavad selle maa hariduse ja jõuavad omakorda headele positsioonidele siinses ühiskonnas. Pealegi näib vaba maailm aktsepteerivat nõukogude süsteemi kui ausat partnerit, keda on vaja aidata leivavilja ja tehnoloogiaga hoolimata sellest, et just see süsteem on kõige suuremaks ähvarduseks vaba maailma püsimisele. Arvestades kõike seda võib tõesti tekkida küsimus, kas on mõtet tuletada meelde minevikku ja meenutada sündmusi, mis nii traagilised.

Sellistele mõttekäikudele saab olla ainult üks vastus: Nii kaua kui peame end eestlasteks ja tunneme end eestlastena ei saa me kunagi unustada meie rahvale tehtud ülekohut. Eesti oli vaba ja iseseisev riik, tema ainukeseks sooviks oli elada rahus oma naabritega. Meil ei olnud nõudmisi oma naabrite vara ja territooriumide vastu. Meie ainukeseks sooviks oli rahus ehitada üles oma riiki. Kui see võimalus meilt võeti vägivaldselt ja rikkudes pädevaid, rahvusvaheliselt aktsepteeritud lepinguid, siis ei saa meie seda mitte vaikides alla neelata, vaid peame selle vastu oma häält tõstma kõikjal ja alati, sest meie rahva vastu sooritatud rahvusmõrvarlikku kuritegu ei kustuta aeg. Meie põhiliseks teesiks on täna, homme ja alati: Eesti rahval on õigus ise olla oma maa peremees. Tartu rahuleping määras meie piirid ja Nõukogude Liidu vägedel ei ole mingit seaduslikku alust nende piiride sees viibimiseks. Praegune olukord ei ole midagi muud kui Eesti territooriumi ebaseaduslik okupatsioon, mis peab varem või hiljem lõppema.

Kantuna sellest õiguslikust printsiibist võeti sel kevadel Euroopa Parlamendis vastu põhilise tähtsusega resolutsioon, mis nõuab Balti riikide küsimuse ülesvõtmist Ühendatud Rahvaste Organisatsioonis. Lähtudes samast õiguslikust printsiibist on Balti rahvaste saatust korduvalt tõstatatud: Ameerika Ühendriikide valitsuse esindajate poolt rahvusvahelistel konverentsidel. Kuulutades 14. juuni Balti Vabaduse päevaks kinnitas president Reagan, et Ameerika Ühendriikid ei anna kunagi tunnustust Nõukogude okupatsioonile Balti riikides.

Need on vaid üksikud näited sellest, et vabas maailmas on seisukohti ja hääli mis toetavad meie rahva vabadustaotlust. Need hääled oleks ammu vaibunud, kui vabad eestlased ja nende võitlus-organisatsioonid ei oleks visalt ja järjekindlalt meie probleeme serveerinud oma asukohamaade valitsustele.

Ka meie tänane kogunemine sellesse kirikusse, et meenutada kodumaalt lahkumise aastapäeva, kätkeb endas sügavama mõtte, mis meid kui eestlasi kohustab mitte unustamast oma rahva pärisosa saatust kodumaal.

Andku neile ja ka meile usku homsesse meie ärkamisaja suurmehe Jakob Hurda sõnad, mida ta ütles samuti ühel raskel ajal meie ajaloos: „Eestlased ei ole mitte nagu kärbsed, kes täna sünnivad ja homme surevad. See on üks visa ja kange sugu, kes kaua siin maapeal on elanud ja saab ka peale meid elama."

VALVEARST NÄDALALÕPUL

22. ja 23. oktoobril
dr. Reichard, tel. 961-6390

29. ja 30. okt.
dr. R. Vanaselja, tel. 921-7777

Eestiaineline õppetool läheb kinnitamisele

7-liikmelise komisjoni raport Toronto Ülikooli presidendile

Ettevalmistused ja eeltööd eestiainelise õppetooli rajamiseks Toronto Ülikooli juurde on jatkunud kogu suve kestel nagu mainib õppetooli energilisemaid organiseerijaid prof. O. Träss „Vaba Eestlasele". Ülikooli ajutiselt presidendilt D. Strangway'lt on saadud õppetooli asutamiseks põhimõtteline nõusolek ning augustikuus moodustati tema algatusel seitsmeliikmeline komisjon kelle ülesandeks on eesti õppetooli rajamise küsimus akadeemilisest aspektist lähtudes läbi vaadata ning teha vajaduse korral omapoolsed soovitused.

Komisjoni esimeheks on L. Marsden ning eestlaste esindajaks komisjonis prof. O. Träss. Peale eelmainitute kuuluvad komisjoni koosseisu kolm dekaani, ülikooli ühiskondlike suhete kabineti juhataja Marvi Ricker, kes on rahvuselt eestlanna ning Center for Russian and East European Studies juhataja.

Komitee on pidanud kaks koosolekut, kus on arutatud õppetooli asutamist pikalt ja põhjalikult.

Esitatud ettepanekute ja mõtteavalduste põhjal koostab komitee esimees rapordi, mis esitatakse ülikooli presidendile D. Strangway'le.

Raport, mis sisaldab ka vastavaid ettepanekuid, koosneb põhiliselt kahest osast. Esimene osa käsitab õppetooli sisulist külge, kuna teine osa tegeleb õppetooli rakendamise protseduuriga.

Raport saadetakse tutvumiseks ka kõigile nendele ülikooli teaduskondadele, milledel on õppetooliga tulevikus tegemist.

Nende teaduskondade arvu võib arvestada 6-le kuni 7-le. Teaduskonnad võivad avaldada ettepanekute kohta omapoolseid seisukohti, mis esitatakse komisjonile. See vaatab need läbi ja koostab siis lõpliku ettepaneku presidendile, mis tuleb arutusele novembri algul toimuval koosolekul.

Prof. O. Träss mainib „Vaba Eestlasele", et

komitee on teinud eestiainelise õppetooli rajamiseks põhimõtteliselt juba jaatava otsuse,

kuid enne vormilise lõppotsuse tegemist peab ta ära kuulama ka teiste teaduskondade seisukohad, milline protseduur on praegu käimas.

ESTO MUTUAL FUND LTD.

Aktsia hind 3. okt. $14.27

Toronto, Ont. M5H 1J8
145 King St. W., Room 1900

Telefon päeval 364-1131
õhtul 925-6812

OVER 50 YEARS OF GM SALES AND SERVICE

HOGAN GM

Chev Olds Limited

5000 Sheppard Ave. E., Scarborough, Ont. M1S 4L9

PAUL JUTTUS
Müük ja rentimine
Tel. 291-5054, kodus 423-5716

Eesti põgenikule anti Rootsis asüüli

STOKHOLM (EPL) — Rootsi valitsus otsustas anda poliitilise varjupaiga õiguse 35-aastasele Ilmar Oleskile, kes nelja kuu eest põgenes kutselise puhkpilliorkestri „Tallinn" koosseisust, kui see oli kontsertreisil Soomes ja Rootsi saabumisel taotles asüüli.

Olesk oli selles orkestris klarnetimängijana. Ta on olnud muusikaõpetajaks Viljandis ja mõnda aega Tallinnas kultuuriministeeriumi teenistujaks laste muusikakoolide metoodikuna.

Oleski põgenemise põhjus N. Liidust oli seal valitsev olukord, mis on kestnud aastasid muutumatuna, kus inimestel puudub elementaarnegi isikuvabadus ja puutumatus. Inimesi ja nende mõtteid juhitakse ühest keskusest — Moskvast. See on manipuleerimine inimeste ajudega.

Seda püütakse muuta üha venepärasemaks, et hävitada rahvuslikku kultuuri, millega kaob ka rahvas. See aga ongi nende peaeesmärk.

Olukorras, kus vahetpidamatult kerkib üles küsimus, mis on tõde ja mis on vale, vajab inimene erapooletut informatsiooni. Nõukogude poolel toimub vahetpidamata läänemaailma kritiseerimine. Kuidas on siis võimalik enamvähem õiglast pilti saada? Tavaline kodanik seda ei saagi. Ta saab nõukogude ja läänemaailma kultuur-majandus-likust ja poliitilisest elust pildi nõukogude massimeedia vahendusel.

Kui sa seda vaadet ei jaga ja seda avalikult tunnistad, oledki rahvavaenlane. Inimesele on antud seal teatud vabadus avaldada kriitikat majandus- ja kultuurilises elus, kuid ainult teatud piires.

Poliitika on niisugune hell koht nõukogude elus, kus tavalisele kodanikule ei anta massimeedias mingisugust sõnaõigust kaasa rääkida, kui tal tekib lahkarvamisi valitseva poliitikaga.

Siin on otsustajaks mitte rahvas, vaid nagu kodumaal öeldakse — käputäis haigeid pensionäre.

Ilmar Olesk on selle ajaga juba tutvunud Rootsi eestlaskonna tegevusega, võttis osa Göteborgis toimunud Estival-83 pidustusest ja tahab tuleval aastal tulla Torontosse ESTO-84 pidustusele. Esialgul tal Rootsis pole vaja töökoha pärast muret tunda, kuni keele selgeks õppimiseni on ta riiklikul ülalpidamisel, saab tasuta korteri, elamisraha ja tasuta keelekursuse. Selle aja jooksul on võimalus uurida ka sobiva töökoha leidmise võimalusi.

Ilmar Olesk oli Prantsusmaal selle kultuuriinimeste grupiga, kust põgenes Aarne Vahtra. Ka temal oli siis olnud ühendus telefoniteel politseiga, kuid oli olnud liiga arg riskeerimaks.

Soomest oli küll raskem põgeneda, kuid siis oli juba julgust kogutud, ja oli olnud ka õnne Rootsi pääsemisega.

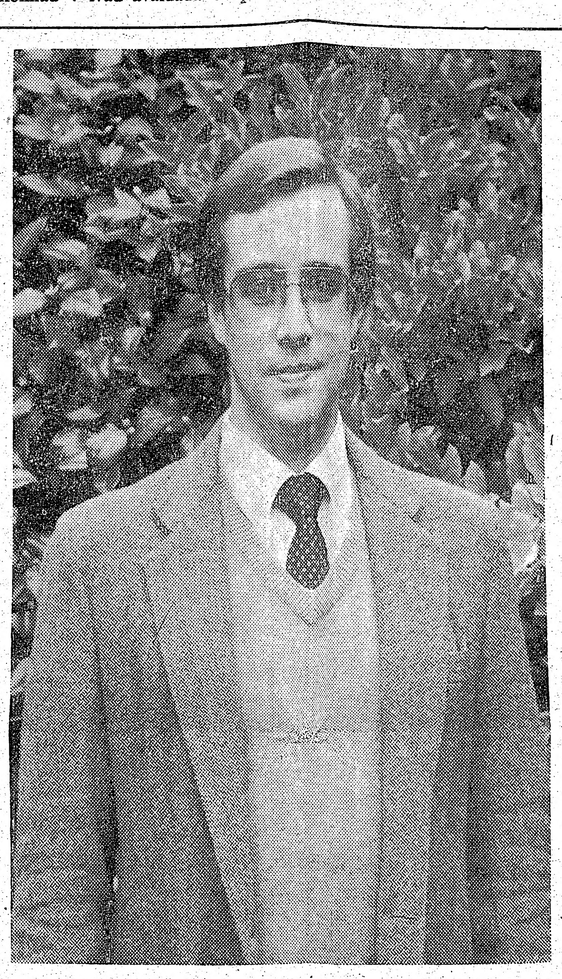

Mag. T. Ilves, Simon Fraseri ülikooli eestiaineliste loengute uus lektor.

Kommentaarid...

(Algus lk. 2)

siit-sealt informatsiooni tõsiolude kohta. Paljud oskavad tõde välja nuputada juba ametlike teadaannete ridade vahelt, kuid suur osa sai fakte teada Ameerika Hääle ja Vabaduse Raadio venekeelsetest saadetest, vaatamata sellele, et neid püütakse Venemaal kõigi käepärast olevate vahenditega segada.

Ametlike teadete analüüsimisel on eriti kriitilised haritud inimesed, kuna töölised aktsepteerivad ametliku versiooni, mille kohaselt ameerika spionaazhilennuk rikkus Venemaa „pühi piire."

Oma versioonile tugevama seljataguse andmiseks noppisid vene propagandamehed lääne ajalehtedest ja televisioonisaadetest välja kõik need üksikud väited, mis kuidagi heitsid kahtlust Korea lennuki meeskonnale ning vihjasid spionaazhi võimalustele. Kuid neid lääne ajakirjandusest võetud väljavõtteid muudeti meelevaldselt, et anda oma seisukohtadele ja spionaazhiteooriale rohkem kaalu.

Eriti illustreerib nõukogude informatsiooni võltsimise tehnikat 16. septembril avaldatud Tassi raport, milles käsitati Austraalia lenduri Francis Jamesi kirja N. Liidu saatkonnale Canberras. Tass mainib, et 46 aastat lendurina tegutsenud Jamesi kirja põhjal on tema ja paljud teised lendurid pahased, et Austraalia valitsus on lasknud ennast mõjutada fakte võltsivast Washingtoni propagandast. Tass jättis aga juurde lisamata, et Francis James on vanadusepäevadeni jõudnud tasakaalutu isik, kes on alati sümpatiseerinud kommunistidele ja kelle kogemused lendurina on pärit Teise maailmasõja päevist.

AMI

Sissemurd New Yorgi Eesti Majja

Ööl vastu 14. septembrit tegid murdvargad katusele viiva lukustatud ukse lahtimurdmisel sissetungi Eesti Majja. Nad olid kangiga ukse hingedelt lahti murdnud, pääsedes selle kaudu trepile. Maja kolmandal korrusel oli tehtud katse pääsemiseks Vaba Eesti Sõna talituse ruumi, mis ei õnnestunud. Sisse oli pääsetud Haridusseltsi juhatustuppa, kus toimub ka ERKÜ asjaajamine. Seal oli lahti murtud tugevast plekist vähem kapp, millest saadi vähene peenraha ning paberrahana mõnikümmend dollarit Haridusseltsi ja ERKÜ-le kuulunud raha ning postmarke. Lahti olid murtud ilmselt raha otsimise eesmärgiga laudade sahtlid, pildudes põrandale neis olnud dokumendid ja mõned ERKÜ-le samal päeval laekunud tshekid. Kõige korraldamiseks kulus paar päeva.

Politsei arvates, sissemurru järele otsustades, pidi murdvargaid olema paar vähemat isikut, arvatakse, et nooremaid. Ilmselt loodeti saaki, mida ei saadud. „Töö" ei tasunud.

Kui Toronto delegaadid ERKÜ aastakoosolekule 1. oktoobril jõudsid, oli nende Eesti Majja jõudmisel politsei just uurimas uut sissemurdmist.

„VABA EESTLANE"
on valvel eestlaskonna
üldhuvide eest!

Teine õppekursus SFÜ-s Vancouveris

Eesti Kultuuri Ühing Kanadas (EKÜK) teine õppekursus „Estonian Folklore in its European Context" algas käesoleva aasta sügissemestril Simon Fraseri Ülikoolis (SFU) Suur-Vancouveris. Kuna esimene kursus kevadsemestril oli loonud elevuse ja toonud Eesti nime ülikooli linnakule, on sellest kursusest osavõtjaid 8 krediit-üliõpilast ja 5 vabakuulajat. Väljaandmisele tulevad sellelgi kursusel 2 stipendiumi 250 dollari suuruses parimatele üliõpilastele.

Eelmise kursuse lektor dr. Juta Kõvamees Kitching ja ta professorist abikaasa siirdusid aastaks Hamburgi ülikooli juurde n.n. „sabbatical'ile". Tema asendajaks valis SFU kahe järgmise kursuse lektorina mag. Toomas Ilvese.

Toomas Ilves sündis 1953. a. Rootsis Endel Ilvese ja ta abikaasa Ira (sünd. Rebane) pojana. Kolmeaastasena asus elama Ühendriikidesse, kus hiljem lõpetas Columbia ülikooli BA kraadiga. Magistritöö kirjutas Pennsylvania Ülikoolis.

Viimased 5 aastat on pühendunud 20. sajandi ameerika kirjanduse uurimisele.

Mag. Toomas Ilvese abikaasa on praegu assistant professor psühholoogia osakonnas Briti Kolumbia ülikoolis ja vend Andres, kes spetsialiseerus Lähis-Ida keelte alal, stipendiaat Amsterdami ülikoolis.

Eesti Kultuuri Ühingu esimesel loenguõhtul esines mag. Toomas Ilves huvitava ettekandega eesti rahvaluulest. Kuulajaskonnas avaldati imestust noore teadlaste hea eesti keele oskuse üle.

Samal õhtul andis ka EKÜK asepresident ins. Lembit Pütsep tõhusa ülevaate organisatsiooni senisest tegevusest ja tulevikuplaanidest.

Eesmärgiks on edasi õppetooli (endowed chair) loomine Simon Fraseri ülikooli juurde.

See on eesti kultuurilooliselt väga oluline, et pareerida Nõukogude Liidu propagandat ja valeinformatsiooni lähemas ja kaugemas tulevikus. Globaalsed annetused selleks otstarbeks tuleksid saata: Society for the Advancement of Estonian Studies in Canada, 6520 Oak Street, Vancouver, B.C. V6P 3Z4 Canada.

Järgmine EKÜK loenguõhtu toimub 21. oktoobril, mille lektoriks on dr. Lou Goble, Kalevipoja-ainelise „Kalevide" autor Eugene, Oregonist.

Kuna Simon Fraseri ülikoolis toimuvad kursused on äratanud tähelepanu eesti keelt mittevaldajate hulgas,

siis otsustas Eesti Kultuuri Ühing Kanadas korraldada eesti keele kursused algajaile. Need toimuksid kord nädalas õhtuti Eesti Kodus Voncouveris.

Lähemaks informatsiooniks palutakse pöörduda organisatsiooni asepresidendi Lembit Pütsepa poole aadressil: 1069 Devonshire Crescent, Vancouver, B.C. V6H 2E7, tel, 731-4363 või Toomas Ilves 3167 W. 6th Avenue, Vancouver, B.C. V6K 1X5, tel. 732-6852.

Montreali uudiseid

Tänavune erakorraline suvi ja järgnev sügis oma ilusate ilmadega hoiab inimesi kinni nende maakodudes. Sellest tingituna on seltskondlik tegevus linnas visa algama. Septembrikuu on siiski stardikuu, mil hakatakse ridu korraldama algavaks seltskondlikuks tegevuseks. Montreali Pensionäride Klubi tegi juba algust reedel 16. septembril. See oli klubi esimene kokkutulek ja kohalolevate inimeste arv keskmine.

Klubi esinaine J. Toome tervitas kokkutulnuid, kõneles möödunud ilusast suvest ja suvepuhkustest, samuti algavast tegevusest soovides edu teiseks poolaastaks. Tegevuskava koostaja H. Höövel tutvustas üksikasjalikult tegevuskava, andes sellele ka lähemaid seletusi. Üldiselt on kava mitmekülgne ja huvipakkuv. Selles on mitmesuguseid üritusi: vestlusi, muusikalisi ja sõnalisi ettekandeid, mälestusi j.n.e.

Edasi õp. H. Laaneots soovitas pensionäridele mõelda oma järeljäävate esemete korraldamisele (kirjandus, fotod, slaidid, kirjad), testamendi koostamisele ja voliniku leidmisele. Pärast mõningaid sõnavõtte asus seltskond kohvijoomisele ja ühiste suviste muljete jagamisele. Ka bridzhimängijad olid oma partnerid leidnud.

☆

23. septembril oli Pensionäride Klubi kavas järjekordne vestlus koos slaidide näitamisega. Teemaks oli „Märkmeid ja slaide Eesti reisist". Ettekandjateks olid J. Toome ja H. Höövel. Esimene andis edasi oma muljeid ja tundeid kodumaa külastamisest peale pikkade aastate, teine näitas slaide Tallinnast, Pärnust ja Viljandist koos lühemate märkmetega. Vestlus oli kokku toonud rohkesti publikut, kes soovisid kuulda ja näha uudiseid kodumaast.

☆

Septembris alustas oma tegevust ka Montreali Segakoor ja rahvatantsugrupp „Kuppari", et jõuda valmis 1984. aasta Ülemaailmsete Eesti Päevade kava õppimisega.

☆

Septembrikuu lõpupäeval oli Pensionäride Klubis järjekordne ettekande-õhtu, kus pidas muusikalise vestluse E. Kokker. Seekordses ettekandes vaadeldi kolme meie tuntud muusikameest-komponisti, Tuudor Vettikut, Juhan Aavikut ja Eduard Tubinat. Need kolm komponisti surid 1982. aastal, nende kolme lahkunud komponisti loomingut haaraski õhtu sõnas ja helilindil.

Esimeseks oli juttu T. Vettikust, kui tugevast rahvuslikust komponistist ja samas ka näide tema koorilaulust. Teiseks Juhan Aavikust, kui suure loome- ja organiseerimisvõimega inimesest, kes peale selle oli jõudnud kirjutada Eesti Muusika Ajaloo kahes köites. Toodi näiteid tema koorilauludest. Kolmandaks oli muidugi Eduard Tubin, kui tänapäeva eesti produktiivseim helilooja peamiselt oma suurteostega (sümfooniad, ooperid, kontserdid j.ne.). Vestleja esitas näiteid ka tema koorilauludest. Rahvas suhtus kogu ettekandesse suure huvi ja tähelepanuga.

H.H.

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$51.—	$65.—
Poolaastas	$28.—	$35.—
Veerandaastas	$15.—	$18.—

KIRIPOSTIGA + SAATEKULU

	Kanadas:		Väljaspool Kanadat:
aastas	$56.—	+ $42.— x	$47.—
poolaastas	$30.—	+ $21.— x	$24.—
veerandaastas	$16.—	+ $10.50 x	$12.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $129.—, poolaastas $67.— ja veerandaastas $35.

Aadressi muudatus 70 centi. Üksiknumbri hind 70 centi

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja USA aadressidele „ZIP CODE"

Pangatshekk või rahakaart kirjutada Free Estonian Publishers nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates ..... 19..... Tellimise katteks lisan $..... siinjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. (Raha saata ainult tähtkirjas).

Nimi .....
Aadress .....
.....
.....
.....

Armast

ELLEN KÜTTI't

mälestavad võrkpalli kaaslased —

HELGI PEDEL
AINO SIMSONS
ÜLLE LATER
HELVE AASMÄE
SILVI PALLANDI
MARJORY SHEDD
VILMA WEIMAN

Lahkus meie armas

LEIDA JÄRVI

Sügavas leinas

CANTATE DOMINO

Kallist ristiema ja unustamata perekonnasõpra

LEIDA JÄRVI't

mälestavad kurbuses

JÜRI ja ASTA KAIGAS
TIINA KAIGAS-POWLES perekonnaga

Lahkus meie unustamatu

ELLEN KÜTTI

Sügavas leinas

Kui üks süda
ja üks hing!

LEMBITU MALEV

Meie armast

LEIDA JÄRVI't

mälestab sügavas kurbuses

NOSTRA DOMUSE PERE

Armast

LEIDA JÄRVI't

mälestavad leinas

EVI ja ARVO
VIRVE ja MATI

Armast sõpra ja head tuttavat

LEIDA JÄRVI't

mälestavad vaikses leinas ja
avaldavad kaastunnet EIK'ile

LUULE ja EDGAR
LIISI ja ERIKA
GONY ja ALVER

Muld ei mälestust mata

Ootamatult lahkunud sõsarat

ELLEN KÜTTI't

mälestab

KALEVI SKAUTLIPKOND

Puhka rahus kallis

LEIDA

Sügavas leinas

HELJO ja HARRY PÄRKMA

Armast

REGINA ERNESAKS'a

mälestame leinas ja avaldame kaastunnet perekonnale

KARL ja AINO KAING

Armast sõpra

LEIDA JÄRVI't

leinavad kurbuses

ILSE ja VÄINO SIBUL
ELFRIEDE METS
BERNARD TARKMEEL
LEIDA RAUDVEE

On lahkunud meie armas kolleeg

LEIDA JÄRVI

Mälestab leinas

EESTI RAHVUSTEATER KANADAS

Armast

REGINA ERNESAKS'a

mälestavad kurbuses

VERA UESSON
REIN perekonnaga
EVI ja TOOMAS

Armast

LEIDA JÄRVI't

leinavad sügavas kurbuses

OSS ja MAIRE RIISMA Floridast
GUNNAR, LINDA ja MARTIN JUUSE

Kauaaegset sõpra

KARL KIISEL'it

mälestavad

ASTA ja BENNO JOSTMAN
LINDA ja ERIK NAIRISMÄGI
LEILI ja AUGUST SAMLER
VAIKE ja JUHAN VIILMA

Armast unustamata sõpra

REGINA ERNESAKS'a

mälestame leinas
ja avaldame sügavat kaastunnet perekonnale

VIRVE ja MARTIN REIGAM

Armast sõpra

LEIDA JÄRVI't

leinavad kurbuses

AINO ja ARVO TALISTE
ALMA ja HILLAR TALISTE

Armast

GUSTAV TIIDEMANN'i

surnud 5. oktoobril 1983 Adelaides

mälestavad leinas

S. MÜRK
A. TÖNISSON
A. WRIGGESWORTH
L. EROS
M. SPERBER

Armast sõpra

LEIDA JÄRVI't

mälestavad kurbuses

INNA,
ELLEN,
KAIA,
LINDA
MARJU ja
VANDA

Äkilise surma läbi lahkunud

KERSTI TAMBRE't

mälestavad leinas ja avaldavad sügavat kaastunnet
abikaasa MADISELE

perekond LINDAU
REET ja TOOMAS VOKSEPP

Mälestame leinas

Stanislaw Szymczykiewicz'it

ja avaldame sügavat kaastunnet abikaasale

ESTONIAN HOUSES CO. LTD.

OMA KALLIST

LEIDA't

mälestab

Su üle Jumal valvaku . . . EIK

KAUAAEGSET HEAD JA ARMAST SÕPRA

LEIDA JÄRVI't

ihälestavad

ARNI ja ALLI VÄHI
ALF ja ENE TAMM

LAHKUS MEIE ARMASTATUD

LEIDA JÄRVI

Sündinud 24. juulil 1915 Tallinnas
Surnud 13. oktoobril 1983 Torontos

Mälestab sügavas leinas

EESTI RAHVUSTEATER

JUMAL KUTSUS OMA RAHUSSE USTAVA
NÕUKOGU LIIKME

KARL KIISEL'i

Tänus mälestab

Mina elan ja teie peate elama, ütleb Issand

ST. CATHARINES'i PAULUSE KOGUDUS, JUHATUS, NÕUKOGU, ÕPETAJA ja NAISRING

ARMAST SÕPRA JA KAUAAEGSET KAASTÖÖTAJAT

KARL KIISEL'it

mälestavad kurbuses

ERNA ja ALFRED AASMA
INES ja ERIC AHERMÄE
AINO ja ULRICH KALLIP
LIISU ja ARNOLD LAAS
SILVI ja JAAN MIGLAI
EDUARD MIIL
AUGUST PAJUR
FELIX PRAAKEL
HILJA ja ROBERT RANNALA
MAIMU ja ALEKS TAMME
AINO ja RUDOLF TÄHE
HILDA UUSOJA

Vaikses leinas mälestame kallist kauaaegset sõpra

LEIDA JÄRVI't

ja oleme siiras kaastundes EIK'iga

Kaunid mälestused sinust elavad igavesti!

LINDA ja KARL OJA
HILLAR ANTON perekonnaga
LENA BALDWIN perekonnaga
ELLA TALOMAA
LINDA ja OTTO KERL

Armast kolleegi

LEIDA JÄRVI't

mälestavad leinas

INGRID ja EDGAR KINK
ELNA ja VIKTOR LIBE
ESTER ja TARVO KASS
OUDI ja HARRY LILLIOJA
TAMARA NORHEIM
ERIK KASTEIN
JAAN LENTS

Kallist sõpra ja head naabrit

LEIDA JÄRVI't

mälestades ja kaasa tundes EIK'ile

MARINA ja ARNOLD PFLUG
MAGDA ja OSVALD SARNA
KLARISSA ja RUUDI MEEMAN
ELLEN OJASALU

KODUMAAL SURMA LÄBI LAHKUNUD ARMAST
ABIKAASAT, ISA, VANAISA JA ÕEMEEST

Aleksander Voldemar Vellend'it

sündinud 11. märtsil 1910
surnud 3. septembril 1983

leinavad

„Jehoova on mu karjane . . ."
Taaveti laul 23

ABIKAASA ja
POEG perekonnaga Kanadas
NAISEÕED- ja VENNAD
perekondadega kodumaal, Rootsis ja Kanadas

ARMAST VENDA

VICTOR SUIDT'i

sündinud 4. oktoobril 1921 Tallinnas
surnud 12. oktoobril 1983 Graissie's, Ontarios

mälestavad kurbuses

vend MAX perekonnaga Burlingtonis
vend JACK abikaasaga New Yorgis
vend FRITS abikaasaga Argentiinas
õde VILMA perekonnaga Eestis

AVALDAME SÜGAVAT KAASTUNNET MAX SUIT'ILE PEREKONNAGA
TEMA VENNA

VICTORI

KAOTUSE PUHUL

soojas sõpruses

VALVE ja KOIT perekonnaga
LINDA ja ERIK perekonnaga
ENE ja ALF

KALLIST

LEIDAT

mälestavad

OLAF ja NELDA
PEETER ja EVA
KATRIN ja RAIMO perega
SALME ja EVALD

Murray E. Newbigging
Ltd.
Matusebüroo
Aastakümnete kogemus eestlaste teenimiseks. Oskuslik nõuanne ja mõõdukad hinnad.
M. WAYNE HAMILTON
Funeral Direktor
733 Mount Pleasant Rd., Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)
Helistada tel. 489-8811 • 489-8002

SPORT

Jõekääru kasvandikud spordiradadel

12—13-aastased poisid

60 m jooks: 1) Tarmo Sulev 9,2, 2) Tarmo Roosild, 3. Erik Linask. **100 m jooks:** 1) Tarmo Sulev 15,3, 2) Erik Linask, 3) Tarmo Roosild. **200 m jooks:** 1) Tarmo Sulev 32,6, 2) Erik Linask, 3) Tarmo Roosild. **400 m jooks:** 1) Erik Linask 1.18,4, 2) Lehho Rebassoo, 3) Tarmo Roosild. **800 m jooks:** 1) Thomas Olvet 2.55,9, 2) Erik Linask. **1000 m jooks:** 1) Erik Linask 3.45,3, 2) Thomas Olvet, 3) Tarmo Roosild. **5000 m jooks:** 1) Erik Linask 24.39,0. **110 m tõkkejooks:** 1) Erik Linask 22,5, 2) Thomas Olvet, 3) Tarmo Roosild. **Ketas:** 1) Lehho Rebassoo 17.70, 2) Tarmo Sulev, 3) Erik Linask. **Kuulitõuge:** 1) Erik Linask 8.43, 2) Thomas Olvet, 3) Lehho Rebassoo. **Pesapall:** 1) Tarmo Roosild 36.18, 2) Lehho Rebassoo. 3) Tarmo Sulev. **Kõrgushüpe:** 1) Tarmo Roosild 1.35, 2) Thomas Olvet, 3) Erik Linask. **Hoota kaugushüpe:** 1 Erik Linask 1.85.

14—15-aastased poisid:

Andrus Küng jooksis 60 m ajaga 8,7, **100 m** — 14,6, teine Margus Kask 16,5, 400 m — 1.06,9, 800 m — 2.41,0, 1000 m — 3.15,6. 5000 m — 19.29,9, 110 m tõkkeid — 19,9, heitis ketast 16.62, teine M. Kask, tõukas kuuli 8.25, teine M. Kask, viskas pesapalli 52.58, teine M. Kask, hüppas kaugust 3.80, teine M. Kask, hüppas kõrgust 1.30, teine M. Kask, hoota kaugushüppes 2.18, teine M. Kask.

☆

1983. a. Jõekääru Lastesuvekodu parimad spordipoisid:

5—7-aastased:

1) Paul McConnon, 2) Robert Arro, 3) Taavo Martin.

8—9-aastased:

1) Sven Linkruus, 2) Toomas McConnon, 3) Kris Loosberg.

10—11-aastased:

1 Ricky Hiir, 2) Peter McConnon, 3) Alo Konsen.

12—13-aastased:

1) Erik Linask, 2) Tarmo Roosild, 3 Tarmo Sulev.

14—15-aastased:

1) Andrus Küng, 2) Margus Kask.

Jõekääru kasvandike spordivõistluste tagajärjed tüdrukutele:

7-aastased tüdrukud:

60 m jooks: 1) Silvi Jaason 11,8, 2) Vaiki Taul, 3) Kathryn Hiir. **100 m jooks:** 1) Kathryn Hiir 19,8, 2) Viivi Kittask, 3) Kiiri Sandy. **200 m jooks:** 1) Kathryn Hiir 44,1. **Pesapall:** 1) Vaiki Taul 12.85, 2) Viivi Kittask, 3) Kathryn Hiir. **Kaugushüpe:** 1) Kathryn Hiir 2.43, 2) Vaiki Taul, 3) Silvi Jaason. **Kõrgushüpe:** 1) Vaiki Taul 80 cm, 2) Viivi Kittask, Kathryn Hiir ja Kiiri Sandy. **Hoota kaugushüpe:** 1) Vaiki Taul 1.35, 2) Viivi Kittask ja Tiiu Sillavere, 3) Silvi Jaason.

8—9-aastased tüdrukud:

60 m jooks: 1) Ingrid Roosild 10,0, 2) Liisi Linask ja Kairi Taul, 3) Katriina Küng. **100 m jooks:** 1) Ingrid Roosild 16,5, 2) Kristina Hogg, 3 Kairi Taul. **200 m jooks:** 1) Ingrid Roosild 37,9, 2) Liisi Linask. **400 m jooks:** 1) Ingrid Roosild 1.34,4. **110 m tõkkejooks:** 1) Ingrid Roosild 24,4, 2) Kristina Hogg. **Kettaheide:** 1) Ingrid Roosild 7.90, 2) Liisi Linask. **Kuulitõuge:** 1) Ingrid Roosild 4.82. **Pesapall:** 1) Kristina Hogg 18,02, 2) Ingrid Roosild, 3) Liisi Linask. **Kaugushüpe:** 1) Ingrid Roosild 3.00, 2) Liisi Linask, 3) Kairi Taul. **Kõrgushüpe:** 1) Ingrid Roosild 1.10, 2) Kristina Hogg ja Liisi Linask, 3) Lisa Saastamoinen. **Hoota kaugushüpe:** 1) Ingrid Roosild 1.76, 2) Liisi Linask, 3. Katrina Küng.

10—11-aastased tüdrukud:

60 m jooks: 1) Lembi Veskimets 9,8, 2) Aili Roosi, 3) Laine Rebassoo. **100 m jooks:** 1) Lembi Veskimets 16,2, 2) Aili Roosild, 3) Laine Rebassoo. **200 m jooks:** 1) Aili Roosild 40,1, 2) Laine Rebassoo, 3 Leena Kalvik. **400 m jooks:** 1) Laine Rebassoo 1.43,8. **Ketas:** 1) Lembi Veskimets 16.61, **Kuulitõuge:** 1) Lembi Veskimets 6.75, 2) Leena Kalvik. **Pesapall:** 1) Lembi Veskimets 21.25, 2) Kristi Luik, 3) Leena Kalvik. **Kaugushüpe:** 1) Lembi Veskimets 3.50, 2) Laine Rebassoo, 3) Kristi Luik. **Kõrgushüpe:** 1) Lembi Veskimets 1.15, 2) Laine Rebassoo. **Hoota kaugushüpe:** 1) Lembi Veskimets 2.10, 2) Laine Rebassoo.

Jõekääru lastesuvekodu viimasel lõpusündmusel anti parimaile noortele auhindu. Pildil lastesuvekodu juhataja Jaan Veenpere Ilmar Küttile auhinda üle andmas. Foto: Vaba Eestlane

12—13-aastased tüdrukud:

60 m jooks: 1) Kadri Linask 10,0, 2) Liisa Novek, 3) Kai Rannik. **100 m jooks:** 1) Kadri Linask 16,6, 2) Liisa Novek. **1000 m jooks:** 1) Leili Lukas 4.50,3. **Ketas:** 1) Leili Lukas 16.09, 2) Liisa Novek, 3) Kadri Linask. **Kuulitõuge:** 1) Leili Lukas 7.83, 2) Liisa Novek. **Pesapall:** 1) Leili Lukas 27.66, 2) Kadri Linask, 3) Liisa Novek. **Kaugushüpe:** 1) Leili Lukas 3.42, 2) Kadri Linask, 3) Liisa Novek. **Kõrgushüpe:** 1) Kadri Linask 1.10, 2) Liisa Novek. **Hoota kaugushüpe:** 1) Leili Lukas 1.96, 2) Kadri Linask.

14—15-aastased tüdrukud:

60 m jooks: 1) Silvi Matsoo 9,5, 2) Linda Varve, 3) Tiina Pedel.

100 m jooks: 1) Silvi Matsoo 15,4, 2) Pia Metsala, 3) Linda Varve. **200 m jooks:** 1) Silvi Matsoo 35,5. **400 m jooks:** 1) Ruth Küng 1.20,9, 2) Anne Pedel. **800 m jooks:** 1) Ruth Küng 3.28,4, 2) Anne Pedel. **1000 m jooks:** 1) Anne Pedel 4.50,6. **110 m tõkkejooks:** 1) Silvi Matsoo 20,2, 2) Linda Varve, 3) Pia Metsala. **Ketas:** 1) Ruth Küng 16.54, 2) Silvi Matsoo, 3) Linda Varve. **Kuulitõuge:** 1) Linda Varve 8.88, 2) Ruth Küng, 3) Silvi Matsoo. **Pesapall:** 1) Ruth Küng 38.72, 2) Linda Varve, 3) Tiina Pedel. **Kaugushüpe:** 1) Silvi Matsoo 3.45, 2) Linda Varve, 3) Ruth Küng. **Kõrgushüpe:** 1) Pia Metsala 1.20, 2) Tiina Pedel. **Hoota kaugushüpe:** 1) Silvi Matsoo 2.20, 2) Anne Pedel, 3) Tiina Pedel.

1983. a. suve parimad Jõekääru sporditüdrukud:

5—7-aastased:

1) Vaiki Taul, 2) Kathryn Hiir, 3) Viive Kittask.

8—9-aastased:

1) Ingrid Roosild, 2) Liisi Linask, 3) Kristina Hogg.

10—11-aastased:

1) Lembi Veskimets, 2) Laine Rebassoo, 3) Aili Roosild.

12—13-aastased:

1) Leili Lukas, 2) Kadri Linask, 3) Liisa Novek.

14—15-aastased:

1) Silvi Matsoo, 2) Ruth Küng, 3) Linda Varve.

J. S-gi

Spordimärkmeid

Inglane Steve Ovett sai tagasi oma maailmarekordi 1500 m jooksus ajaga 3.30,77, 4. sept. Rieti linnas, Itaalias peetud rahvusvahelisel võistlusel. Ameeriklase Sydney Maree maailmarekord samal distantsil ajaga 3.31,2 kestis ainult üks nädal.

☆

„Estonia" master Karl Trei (70+ klassis) saavutas kolmanda koha heidete viievõistlusel, mis peeti 4. sept. lätlaste maa-alal Stouffville's, Ont.

☆

18-aastane Patrik Sjöberg püstitas juuli alul Oslos peetud võistlustel Rootsi rekordi kõrgushüppes — 2.33. See on võrdne eelmise hooaja parima tulemusega maailmas, mis oli hiinlase Zhu Ianhua nimel, kes tänavu tegi uue maailmarekordi 2.37-ga. Ta on 20-aastane (193 sm pikk ja 67 kg). Zhu Ianhua hakkas kõrgushüpet treenima 11-aastaselt, saavutades siis 1.35, 13 a. — 1.66, 15 a. — 2.13 ja 17 a. — 2.30.

erk

MÜÜGIL

Eesti muinasjutte inglise keeles

„TALES FROM ESTONIA"

tõlkinud Gisela McBride

31 MUINASJUTTU JA KOKKUVÕTE „KALEVIPOJAST"

$5.75 — 50 centi postikulu

Saadaval Vaba Eestlase talituses

MAARJAMAA kirjastusel ilmunud raamatud müügil Vaba Eestlase talituses

Jüri Uluotsa „Eestlaste lepingud võõrastega XII sajandil"	$4.—
Uku Maasing „Udu Toonela jõelt"	8.—
Uku Maasing „Piiridele Pyydes"	6.—
„poety estoni" — eesti luule antoloogia itaalia keeles	6.—
Kalju Lepik — Death has a Child's Eyes	6.—
Salasoo ja Salo — Välis-Eesti perioodika	6.—
V. Salo — Riik ja kirikud	4.—
Anführung zu der Etnischen Sprach (Esimene katse eesti keele grammatika ja sõnaraamatu koostamiseks H. Stahli sulest aastal 1637)	6.—
Reedik Willem Wilmanni „Valmid"	6.—
Blaise Pascal — Mõtted	4.—
Antonio Possevino — Kiri Mantova hertsoginnale	6.—
Arno Vihalemm — Kunstnik eesti kirjanduses	4.—
Aarand Roos — Juutide kuningas Tallinnas	6.—
Ilona Laaman — Üks üsna kerge haigus (luuletused)	6.—
Kaugver — 40 küünalt	6.—
R. Tagore — Puuviljapõim	6.—
A. Roos — Jumalaga, Kars ja Erzurum	6.—

PLUSS SAATEKULU 50 c IGALT RAAMATULT

Müügil VABA EESTLASE talituses

LOOME

Eesti rahvuskultuuri loomingupäevad 23.—30. aug. 1981 Jõekäärul

Album pildis ja sõnas — 169 lk.

Hind $15.— pluss saatekulu $2.—

Ilmus kordustrükis T. E. S. Täienduskoolide XVII väljaandena huvitav laste- ja noorsoojutt

M. SILLAOTSA

TRIPS, TRAPS, TRULL

Saadaval postiteel: L. Marley, 9 Parravano Court, Willowdale, Ont. M2R 3S8 või „Vaba Eestlase" talitusest.

HIND $4.00 — postiteel $4.75

1944. AASTA

„Vaba Eestlane" avaldab dokumendina järgneva Eestis koostatud ja käestkätte liikuva eestipoolse katse 1944. a. sündmuste kirjeldamiseks.

8.

Samal ajal asusid rünnakule ka eestlased ning veidi enne keskööd (kell 23.40) oli seegi sillapea lakanud olemast. Jälle valgub põgenevaid venelasi jõejääle, kuhu tekivad kõrged laibavallid. Lahinguväljalt korjatakse kokku 500 surnut, jõel asuvaid laipu ei jõua aga keegi loendada. Haavatud õnnestus venelastel siiski minema viia. Võeti 53 vangi, sõjasaagiks saadi kaks õt- ja kümme tt-kahurit, 14 muud kahurit ja 60 kuulipildujat.

Enese teadmata olid eestlased siin nurjanud venelaste pikemat aega ette valmistatud strateegilise plaani, mis nägi ette pealöögi andmist just Vepsküla sillapeast lähtudes. Seetõttu algasid järgnevatel päevadel vihased rünnakud tugiala taasvallutamiseks. Ent leegionärid lõid need kõik kindlalt tagasi: sajamehelistest rünnakulainetest jäi enamus jõejääle lamama. Eestlaste poolest oli Narva jõe läänekallas venelastest puhas, nad olid oma ülesande auga täitnud. 20. Eesti Relva-SS Diviisi tublit tegevust tõsteti kaks korda esile Peakorteri päevakäskudes. See oli suur au: üksusi, mis kasvõi ühe korra selle tunnustuse said, ei olnud kuigi palju.

Peale venelaste viimase sillapea vallutamist heideti eestlaste positsioonidele lendlehti, milles nõuti eestlaste viivitamatut eemaldamist rindelt (!). Vastasel korral ähvardati maatasa teha kõik Eesti linnad. Rindel ei suudetud eestlaste võitlusvaimu murda, nüüd katsuti seda teha terrorirünnakute abil tagalale. 6. märtsil toimuski erakordselt võimas õhurünnak Narvale, mille käigus linn praktiliselt maatasa tehti. Kuna linn oli evakueeritud, ei olnud õnneks erilisi inimkaotusi. 8. märtsil rünnati õhust Jõhvi ja Tapa linna, 9. märtsi ööl Tallinna.

Terrori-õhurünnak Tallinna vastu viidi läbi kahe pommituslainena, esimene kl. 19.00—1.00, teine — 3.00—6.00. Rünnakus osales ligi 250 lennukit, millistest õhutõrjel õnnestus alla tulistada ca. 20. Linnale heideti ca 2000 pommi, enamuses 50—250 kg vahel, tõenäoliselt oli aga ka kuni 500-kiloseid. Süütepomme heideti 1500 ringis. Pommitati mitte linna väheseid sõjalisi objekte, vaid elamurajoone, mis hävisid pea täielikult Lasnamäest vanalinnani. Eriti kannatasid Harju tänava ja Estonia teatri ümbrus.

Tähtsamatest hoonetest hukkusid Niguliste kirik, vaekoda, raekoda ja Estonia teater. Teatrihoone sai tabamuse hetkel mil seal toimus „Krati" etendus. Ehitus süttis silmapilkselt, suitsust lämbumas inimesed tormasid tänavale. Juba oli osa rõivaid tuld võtnud, neid kustutati kõige kättejuhtuvaga. Tuld kustutati lumeveega, sest torustikuvett ei olnud. 10. märtsi hommikul pakkus linn masendava vaatepildi. Linn põles ikka veel (hävis ca 8000 hoonet, ligikaudu 40% kogu elamispinnast), käisid meeleheitlikud päästetööd. Tänavatel hulkus aga ka meeleheitel inimesi, kes olid korraga kaotanud nii kodu kui kõik omaksed. Selle terrorirünnaku tagajärjel sai surma ümmarguselt 500 eraisikut (neist 2/3 naised ja lapsed), tõsiselt vigastatuid oli ca 300, kergemalt 500—600, peavarjuta jäi ligi 25 000 inimest.

Rahva vastupanutahet ei suutnud sellised metsikused muidugi murda, pigem vastupidi: nüüd teati veelgi täpsemalt, mida venelastelt oodata võib. Seda olid tõendanud juba metsikud tapmised Narva-Jõesuus ja Merekülas. 27. veebruaril oli üks vene hävituslennuk rünnanud Luunja koolimaja õuel mängivaid lapsi ja mõrvanud neist 15. Laste matmispäev kujunes üleüldiseks leinapäevaks kogu Eestis.

Rindel oli olukord selleks ajaks stabiliseerunud. Sakslased tegid katse ka Narvast lõunas asetseva tugiala („Krivasoo koti") likvideerimiseks. Ainult rumala juhuse tõttu jäi see püsima. Nimelt vahetati sakslaste rünnakupäevaks tugialal asunud 30. LK välja värske 109. LK poolt. Tiibadelt läbi tunginud neli saksa rügementi põrkusid ootamatult 109. LK põhijõududele ning löödi tagasi. Oleks sakslased päev varem rünnanud, poleks venelastel ilmselt õnnestunud tugiala säilitada. Nüüd säilis neil rünnakuteks soodus lähtepunkt.

Põhiülesanne jäi venelastel siiski täitmata, sest „Narva jäi — iga tema kivi jatkas võitlust idast tulnud vallutajate vastu." Peastaap avaldas armeede juhtkonnale rahulolematust ning nõudis pealetungi kohest jatkamist. Vene väed olid kandnud raskeid kaotusi (60—70 000 meest), nad olid surutud Alutaguse lõpututesse soodesse. Ka sakslaste kaotused olid suured, kuid venelaste esitatud arvuni (40 000) ei ulatu nad mingil juhul; tõenäoline arv kõigub kuskil 20 000 ümbruses.

Veebruari lõpuks oli Vene väejuhatusel selge, et Narva vallutamine kujutab endast üsna rasket ülesannet. Algas lisajõudude koondamine Narva alla. Lahingus olnud diviisid viidi rahulikumaisse lõikudesse ning komplekteeriti uuesti. Narva alla koondati kolme armee põhijõud. 22. veebr. kinnitas Vene armee ülemjuhatus Leningradi rinde ettepanekud pealetungi jatkamiseks Narva suunas.

Ivangorodi vastu koondati 30. LK, Auvere tugialale paisatud meeste arv ulatus aga juba ca 180 000-ni. Nelja- kuni viiekordses ülekaalus olevate venelaste pealetung algas 1. märtsil ning saavutas algul ka teatavat edu. 117. LK purustas täielikult äsja Norrast Narva alla toodud 214. JD: turmtulega harjumatuid sõdureid haaras paanika, nad põgenesid täielikus segaduses.

Mustjõe-Putki joonel pandi venelaste edasitung siiski seisma. Putki ja Krivasoo vahel asusid kaitsel Rebase ja Soodeni pataljonid (47. rüg.), mis sakslaste taandumise tõttu piiramisrõngasse sattusid. Eestlased võtsid sisse ringkaitse ning hakkasid siis aeglaselt omade poole liikuma. Alutaguse metsades puhkesid verised lahingud, kus eestlaste „võsasõja" oskused täiel määral nähtavale tulid. Enne kindla rindejoone taastamist purustas Rebase pataljon ootamatu löögiga rünnakule mineva vene rügemendi, kusjuures langesid ka rügemendi komandörid. Kokkuvõttes kandsid venelased raskeid kaotusi, kuid ei suutnud end ikkagi soodest välja murda. 4. märtsil ületas 377. LD Omuti kohal Narva jõe ning lõi läänekaldal väikese sillapea. Seda ei suudetud aga oluliselt laiendada ning Vitebskist kohale toodud 122. JD lõi venelased 14. märtsil taas jõe taha.

Samaaegselt jatkasid venelased katseid Narva grupeeringu sissepiiramiseks põhja poolt. Sellega tegeles neli LK-d, kes olid Narva linna kaitsvate vägede suhtes ligi neljakordses ülekaalus. 14. LK pidi ületama jõe linnast põhja pool, 30. LK pidi purustama sakslaste tugipunkti Jaanilinnas, 109. ja 124. LK andma kohtamislöögi Auvere tugialalt.

Pealetung algas 8. märtsil. Ainuüksi 2. LA lõiku oli koondatud 1000 kahurit, sealhulgas kaks Eesti Laskurkorpuse (ELK) polku. Kaks tundi kestnud tule-ettevalmistuses lasti Saksa positsioonidele ca 100 000 mürsku. Jaanilinna sillapea jatkas aga sellele vaatamata vastupanu. Puhkesid ägedad õhulahingud, vasturünnakuga löödi venelased algpositsioonidele tagasi. Edu jäi saavutamata ka põhjas ja lõunas.

11. märtsil algasid uued rünnakud. 382. LD ründas Eesti Diviisi positsioone sajameheliste lainetena. Kaks esimest jäid jõe jääle, kolmandast jõudis osa kalda varju, kus aga hävitati granaatidega. Öösel püüdsid venelased eestlaste kaevikuid hõivata üllatusrünnakuga, kuid tunnimees märkas lähenevaid venelasi ning andis häire.

(Järgneb)

Valev Uibopuu rootsikeelne novelli-valimik ilmus

Asja ilmus Borasis Invandrarförlageti kirjastusel Valev Uibopuu novellivalimik „Ingenstans att ta vägen". See sisaldab 12 novelli, esitades läbilõike autori vastavast loomingust kuni kõige viimase ajani. Teose maht on 160 lehekülge ning raamatule on kaane kujundanud Olev Mikiver. Eestipoolseiks tõlkijaiks on olnud Ivo Iliste, Halliki Mälk ja Ilona Laaman. Teose kohta on juba jõudnud ilmuda kaks positiivset arvustust ajakirjas „Bibliotekstjänsts sambindning" nr. 17. Ühes neist võrreldakse Uibopuu loomingulaadi Erskine Caldwelli omaga.

T.

ADVOKAADID

ENN ALFRED
ADVOKAAT-NOTAR
Room 1002, Royal Trust Tower
Toronto Dominion Centre
Postiaadress: P.O. 326, Toronto
Ont. (Bay & King) M5K 1K7
Telefon: 869-1777
24-tundi telefoni valveteenistus

DR. S. BROGOWSKI
OPTOMETRIST (OPTIK)
Tel. 531-4251
412 RONCESVALLES AVE.
AT HOWARD PARK

Vaipade ja mööbli keemiline puhastus
„Stainguard" hinna sees
Söögituba, elutuba ja koridor
$59.95
Pensionäride kortereile hinnaalandus. Samuti akende pesemine.
Peeter Valing
Tel. 690-4961

Paljud eestlased — majaomanikud, ei tea
et teen igasuguseid raud- ja puuaedu
kruntide ümber.
B. RISTMÄGI, tel. 759-6424

VABA EESTLANE
TOIMETUS JA TALITUS
avatud esmaspäevast
reedeni kella 9—3-ni
Toimetaja H. Oja kodune
tel. 481-5316
Telefonid: toimetus 444-4823
talitus 444-4832
KUULUTAMINE
VABA EESTLASES
on tasuv ajalehe laialdase leviku tõttu.
üks toll ühel veerul:
kuulutuste küljel $4.75
tekstis ..... $5.—
esiküljel $5.50
Kuulutusi võetakse vastu:
nädala esimesse ajalehte kuni emasp. homm. kella 11-ni ja nädala teise ajalehte kuni kolmap. homm. kella 11-ni.
tel. 444-4832
Väljaspool tööaega:
Leida Marley 223-0080
Postiaadress:
9 Parravano Ct.
Willowdale, Ont. M2R 3S8

Ermo Kulmar

„Estonia" masterid San Juan'is

23. sept.—1. okt. peetud V Veteranide Maailmamängudelt Puertoriikos toodi üks maailmarekord, kaks kuldmedalit ja kolm Kanada rekordit kergejõustikus.

„Lõviosa" saavutatust langes Jaan Roosile, kes 45+ vanuseklassis püstitas maailmarekordi 5 km käimises ja 20 km võitis Kanada rekordiga. Ermo Kulmar 70+ klassis tegi uue Kanada rekordi 200 m jooksus.

Mängudel osales ligi 2000 mees- ja naisatleeti 47-st riigist; USA-st üle 300, Lääne-Saksamaalt ligi 300, Rootsist ligi 100 jt. Kanadast oli kohal 38 masterit, neist 10 naist, kes kokku tõid 15 kuldmedalit, 6 hõbedat ja 5 pronksi.

Võistlused toimusid 26-l kergejõustiku alal 11-s vanuseklassis. Suurima vanusegrupi moodustas 40+ klass, kus oli vähemalt 304 meest ja 83 naist, sest hilisemaid ülesandjaid polnud näidatud programmiraamatus. 70+ klassis osales 108 mees- ja 11 naismasterit. Vanim võistleja oli 87-aastane austraallane, kes jooksis 400 m!

Kuna Jaan Roos juba mullu Põhja-Ameerika masterite esivõistlusel tegi maailmarekordi 5 km käimises ajaga 23.01,80, siis oli loomulik, et kaitsta esikoha positsiooni, võisteldes maailma parimate veteranide vastu, mis ka suurepäraselt õnnestus.

Ermo Kulmari kaasaminek mängudele oli põhjustatud huvist suurema konkurentsi nägemiseks, sest ta oli tänavu parandanud Kanada 100 m rekordit, tulnud Kanada meistriks 200 m jooksus ja samal distantsil paiknenud Põhja-Ameerika esivõistlusel pronksmedalile.

Seoses poliitiliste tuultega Lõuna-Aafrika osas, oli mängudest osavõtt individuaalne, mistõttu eestlased võistlesid „Estonia" klubi värvides Kanada punase võistlusdressi asemel.

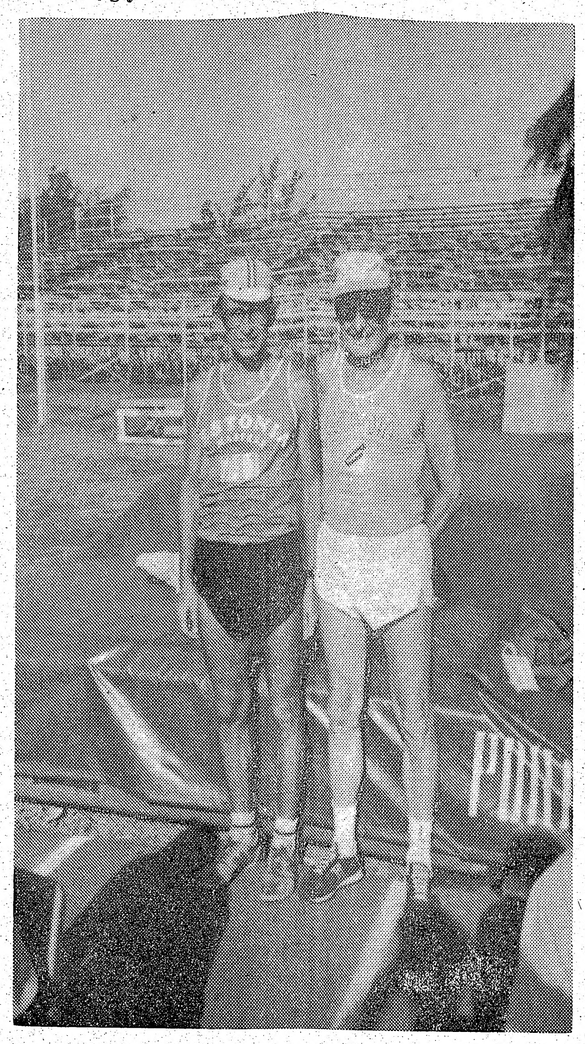

29. septembril Portoriikos, San Juan'is toimunud V Maailmaveteranide Mängudest osavõtnud eestlased. Pildil vasakult Jaan Roos ja Ermo Kulmar, kes tulid tagasi ühe maailmarekordi, kahe kuldmedali ja kolme Kanada rekordiga. Foto: E. Kulmar

PÜHAPÄEV, 25. SEPTEMBER

Enamus jooksusid peeti Sixto Escobari suurel staadionil, mille kaheksa rada kaetud punase tartaniga. Ilm oli päikseline, palav 93°F, kerge tuulega ja üsna niiske. Esimesena läks „tulle" Kulmar 200 m eeljooksus, milliseid oli neli, et mahutada 29 võistlejat. Ainult kaks esimest pääsesid edasi vahejooksudesse.

Jooksu algus venis 25 min. võrra eelregistreerimise tõttu ja et lõpetada vanemate klasside jookse samal distantsil. 80+ klassis oli 9 võistlejat ja 85+ klassis — kaks!

Radade kohal loosimist ei tehtud. Kulmarile oli esimeses eeljooksus määratud 6-es rada, mis võis veidi soodustada eeljooksja „kinnipüüdmist". Kulmar tuli teiseks ajaga 30,80 (elektrooniline), mis on uueks Kanada rekordiks ja millega pääses vahejooksu. Eelmine rekord oli 32,0 aastast 1977.

Eeljooksu võitis ameeriklane White ajaga 30,70. Ülejäänud ajad olid 30,90 (Nordhausen, L.-Saksamaa), 31.60 (Naidu, Itaalia), 31.90 (Lacey, USA) ja 35.30 (Bernhardt, L.-Saksamaa).

Hiljem selgus, et Kulmari aeg 30,80 jäi paremuselt kaheksandaks V Maailmamängude ligi 30-e võistleja hulgas.

ESMASPÄEV, 26. SEPTEMBER

Sel päeval oli Roosi kord minna võistlusele. 5 km käimine peeti Parque Central staadionil, mille rajad samase tartan kattega. Ilm oli nagu eelmisel päeval.

Roosi vastaste arv oli 16, millele lisandus veel kuus masterit 40+ klassist. Kokku oli 94 võistlejat, kes startisid 10-e aasta vanusegruppides.

Võistluse alguses Roos tegi n.ö. taktilist käimist, kuna Euroopa (Stevens) ja L.-Ameerika (Ramirez) meistrite võimed olid teatud küsimusmärgi all. Seetõttu esimesel paaril ringil Ramirez tegi ligi 200 m edumaa, mis aga edaspidi pidevalt vähenes. Kuuendal ringil läks Roos mõõda Ramirezist ja Stevensist ning hakkas suurendama vahemaad ligi 65-le meetrile. Lõpuringi tegi Roos veidi väiksema tempoga, et vältida diskvalifitseerimise ohtu, mis juhtus austerlasele Molishile 5 meetrit enne lõpujoont, kui ta oli viiendal kohal.

Roosi maailmarekordiline aeg oli 23.01,06, mis on tema 1982. rekordist parem 0,74 võrra. Inglase Stevensi teine koht 23.21,09 ja kolumbialase Ramirez kolmas 23.28,59.

200 m vahejooksud, millest neli esimest pääses lõppjooksu, toimusid Sixto Escobar'i staadionil. Jooksude algus hilines seekord äkilise vihmasaju tõttu.

Kulmar, kes end eelsoojendas lagedal kõrvalspordiplatsil, sai parajasti märjaks. Rõõmustav polnud ka määratud ebasobiv 8-s välisrada. Kulmar jäi teises vahejooksus ajaga 31,20 napilt viiendaks. Teiste võistlejate ajad olid 29,44 (Castro, USA), 30,24 (Verwayen, Belgia), 31,09 (Stubbings, Austraalia), 31,12 (Whelan Iiri), 31,90 Ward (Kanada) ja 33,03 (Naidu, India).

Muide oli lõppjooksus 7-nda koha aeg 31,55, mis vihjab tõigale, et suurtel võistlustel mitmete eel- ja vahejooksudega peab olema ka „loosiõnne" finaali pääsemiseks.

KESKNÄDAL, 28. SEPTEMBER

400 m kolm vahejooksu 24-le võistlejale 70+ klassis peeti Sixto Escobar staadionil ikka veel palava ilmaga.

Kulmar, kes jooksis esimeses vahejooksus 6-ndal rajal, jäi viiendaks ajaga 79,83 (eelmise aasta isiklik rekord oli 83,71). Vähese treeningu tõttu oli esimene 200 m liig kiire (Roosi ajavõtul 30,6!), mistõttu järgmised 200 m pidi n.ö. „jalutama" jooksu katkestamise asemel.

See vahejooks kujunes kõige tugevamaks, sest sellest pääsesid neli (kaks esimest ja kaks parimat aega) finaali. Resultaadid olid 70,14 (White, USA, kes ka võitis finaali), 72,47 (Ortiz, Puertoriiko), 74,08 (Whelan, Iiri), 75,82 (Lacey, USA) ja 82,70 (Viel, Itaalia). Mainida võiks veel, et lõppjooksus 7-nda aeg oli 81,40 ja 8-dal, viimasel, 87,40 (Ward, Kanada)!

NELJAPÄEV, 29. SEPTEMBER

20 km käimise võistlus algas ja lõppes Sixto Escobar'i staadionil, kusjuures 12 ringi tehti läheduses asuva pargi asfalteeritud sõiduteel, mitte oli ainult üks pikk aeglane tõus ja langus. Kahjuks rikkus õhku pidev töölesõitjate autode vool, mis liikus samas suunas kõndijatega.

Kuna võistlus algas hommikul kell 6.30, siis temperatuur oli mõõdukas 80°F, mis kiirkõnni lõpuks oli jällegi tõusnud üle 90°F küllaldase niiskusega. Eeldused heaks tagajärjeks polnud ideaalsed.

Võistlejate koosseis oli peaaegu sama kui 5 km kõnnis. Ka siin algas Ramirez suure kiirusega, tehes ligi 200 m edumaa esimesel kahel ringil. Umbes 5 km järgi püüti ta kinni neljalise grupi poolt mille hulgas oli ka Roos. Kuna 5 km võistlus oli andnud ülevaate vastaste tugevusest, siis asus Roos varsti juhtima, lõpetades Kanada rekordajaga 1:39,32. Teisena saabus finishi austerlane Molish ajaga 1:41,52. Teistkordselt jäi kolmandaks Ramirez 1:43,40, vaatamata sellele et alul hakkas „sprintima".

Huvitav on veel see, et 45+ klassis esimese kolme ajad olid paremad kui 40+ klassi võitjal 1:44,07.

Sellise kahe haruldase võiduga on Roos viinud enda, „Estonia" ja Kanada nimed masterite maailmaeliidi tippu kiirkõndimises, millist saavutust võiks olla võimalik korrata järgmisel veteranide „Olümpial" Rooma linnas, Itaalias, juunikuus 1985, kuid järgides Roosi eeskujule kõvas treeningus, võiks seal nii mõnigi „estoonlane" pääseda maailma kümne auväärsema masteri hulka.

Hillside Bakery and Delicatessen
2851 LAWRENCE AVENUE E. Tel. 261-2238
(Hillside Plaza, Brimley nurgal)
Omanik Ake Saarinen
Värsked saadused iga päev —
Kõik delikatessid saate meilt
Ari avatud: teisip., kolmap. ja neljap. 9—6, reedel 9—7, laup. 9—4.
Esmasp. suletud.

Veel Laane-Arudevahe lahingule

Tahaksin täiendada dr. Rein Taagepera artiklit „Iseseisvuse sünd: Soome, Eesti, Läti ja Leedu". Selles artiklis on alajaotuses „Õnnestunud vasturünnak" (vaata „Vaba Eestlane" nr. 71, sept. 1983) kirjeldus, mille kohta tahaksin omalt poolt selgituseks lisada, kuna olin tolle vasturünnaku juht, seega oman täpseid andmeid kuidas olukord oli ja kuidas see lahenes.

Too vasturünnak toimus 4. jaanuaril 1919 Laane-Arudevahe kaitsejoonel ja omab omaette suurt tähtsust, kuna see tõi pöördepunkti Eesti Vabadussõjas. Selle lahingu kaotamisega oleksime sattunud suurde ohtu, eriti Eesti pealinn Tallinn. On raske arvata milline olukord siis oleks kujunenud.

Arvesse võttes, et „Vabadussõja ajaloo" I köide ilmus alles aastal 1936, siis pole ime, et paljud lahingolukorrad ei leidnud tõetruud kirjeldamist. Nii on lugu ka Laane-Arudevahe lahingu kirjeldamisega. Küll on nimetatud, et Kehra jaamast idapool oli kaitsel Kaitseliidu valvesalk, aga kus kohal ja kui suur oli selle koosseis ei ole mainitud. Tegelikult nägin raudtee vahimaja nr. 88 juures vaid kahte kaitseliitlast, kes sealt lahkusid, kui 1918. a. detsembris oma 8. rooduga sinna jõudsin.

Vabadussõja ajaloo raamatus lk. 321 on komisjon hakkama saanud suurima arusaamatusega, märkides et „4. jaanuaril 1919. a. pealetungivad punaüksuste roodud sundisid raskusteta taanduma meie nõrga kaitseliitlaste valvesalga". Olime olnud juba nädalapäevad kaitsel, oleksime ikkagi pidanud nägema toda kaitseliidu valvesalka.

Olukord oli tegelikult järgmine: Olin 5. Rakvere jalaväepolgu ülema alam-polkovniku (oberst) Nikolai Reeg'i korraldusega määratud kaitsele Laane-Arudevahe talude kaitselõiku. Olles maastikuga tutvunenud, asetasin rühmasuuruse valvesalga ltn. Piiri juhatusel idapoole talude rühma ja teise rühmasuuruse salga asetasin lipnik Oert'i juhtimisel üle raudteetammi ida suunas.

4. jaanuaril kella 14—15 vahel valvesalga kontrollkäigult tagasi jõudes ja ületades raudteetammi, nägin | raudteetammil Kehra jaama suunas liikumas üht inimkogu. Hiljem selgus, et see oli olnud punaüksuse ülem. Samal ajal nägin, et ka Laane-Arudevahe talude lagendiku serval liikus püsti lahingkorras punaväe ahelik. Neile avas tule meie valvesalk ja reservis olevad võitlejad. Olles jõudnud raudtee vahimaja nr. 88 juurde, kus oli telefon, sain ühenduse Kehra jaamaga ja palusin kohe soomusrongi välja saatmist, kuna vastane oli kallale tunginud suuremate jõududega.

Vahepeal oli meie valvesalga tuli pannud vastase aheliku liikumise seisma ja nad olid sunnitud küngaste taga varju otsima. Peatselt oli kohal Soomusrong nr. 1, kust avati otsesihtimisel kahuri ja raskekuulipildujate tuli. Umbes poole tunnilise tulistamise järel oli punaüksus põgenemisel, jättes maha 20 punaväelast surnutena, samuti käsirelvi ja varustust. Ka saadi kaks kerget kuulipildujat ja karabiine. Nüüd algas punajõukude tagaajamine selle sõna otseses mõttes, kuni punajõugud olid paisatud üle Narova (Narva) jõe.

Nüüd Eestist saabunud teadete järele olevat Laane-Arudevahe talude otseses läheduses püstitatud ausammas selles lahingus langenute mälestuseks.

Selle lahingu juhtimise järel ülendati mind Eesti sõjavägede ülemjuhataja kindral Laidoneri käskkirjaga staabikaptenist kapteniks kiiduväärse teenistuse eest ning määrati 4. Kitsaröövalise soomusrongi nr. 4 ülemaks.

Endrik Tamm, dr. rer. for.

Inglise kirjanik tänavuseks Nobeli laureaadiks

STOKHOLM — Inglise kirjanik William Golding valiti tänavuseks Noveli kirjanduslaureaadiks. 72-aastane kirjanik alustas kirjutamist võrdlemisi hilja oma elus, äratades tähelepanu oma 1943. aastal ilmunud jutustusega „Lord of the Flies" (Kärbeste kuningas). Teos muutus klassikuks moodsas inglise romaanikirjanduses üsna koheselt ja on jäänud tema tuntuimaks teoseks (tänu ka väga suurt tähelepanu leidnud filmiversioonile).

Ta järgnevadki teosed pälvisid kriitikute tähelepanu, 1981. aastal ilmunud „Rites of Passage" eest määrati talle Inglise kõrgeim kirjandusauhind, Booker Prize.

Rootsi 18-liikmeline akadeemia motiveeris 240.000 dollari suuruse auhinna määramist Goldingule

tema realistliku jutustava kunstipärasuse ja mitmekülgsuse ning müütilise universaalsuse eest inimolukorra valgustamisel.

Golding on sündinud 1911 Cornwall'is, ta uuris teadust Oxfordi ülikoolis, loobus siis teadlase karjäärist, hakates õppima inglise kirjandust. Ta avastas anglo-saksi kirjanduse, mis hiljem on talle suuremat mõju avaldanud oma loomingulises töös.

Rootsi akadeemia valik ei olnud üksmeelne, sellele protesteeris vastu akadeemia liige luuletaja Artur Lundkvist,

arvates et Golding pole seilist auhinda ära teeninud, kuna on ainult väike inglise fenomeen ja mitte eriti huvitav.

Järgmine kandidaat, keda ka Lundkvist soovitas oli prantsuse kirjanik Claude Simon.

Käbi Laretei „Tulpanträdet"

Kirjastus Bonniers avaldas Käbi Laretei jutustuse „Tulpanträdet" (Tulbipuu, 188 lk.)

Selles meenutab K. Laretei osalt oma klaveriõpinguid Shveitsis pr. Langenhan'i juures, osalt puudutab konserdil esinemise probleeme, eriti seoses Beethoveni 23. klaverisonaadi tõlgendamisega. (Sonaat op. 57 f-moll, mis ühe Hamburgi kirjastaja poolt sai nime „Appassionata".)

T.

Mati Unt'i „Sügisball" rootsi keeles

Rootsi kirjastus Fripress on avaldanud Tallinnas elutseva eesti kirjaniku Mati Unt'i romaani „Sügisball" rootsikeelses tõlkes pealkirjaga „Höstbal". Teose on tõlkinud Edgar L. Puide ja Peeter Puide. Kaane on valmistanud soome kunstnik Matti Lethonen (— ilmselt peaks see olema Lehtonen!).

Kirjastuse eelreklaamis öeldakse, et ilmumisel on Jaan Krossi romaan „Keisri hull" (tõlge Ivo Iliste ja Birgitta Goranson).

1982. a. on Fripress avaldanud Jaan Kaplinski luuletuskogu „Vara skuggor är mycket langa" (Meie varjud on väga pikad).

Läti autoreilt on ilmunud Stokholmis elutseva Veronika Strelerte luuletuskogu „Under höga träd" (Kõrgete puie all) ja Lätis asuva Imants Ziedonise luuletuskogu „Utan svanar, utan snö" (Luikedeta, lumeta).

T.

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Teisipäeval, 18. oktoobril 1983 — Tuesday, October 18, 1983

KIRIKUD

EELK TORONTO VANA ANDRESE KOGUDUS

383 Jarvis St., Toronto,
Ont. M5B 2C7
Õpetaja Udo Petersoo
3714 Beechollow Cr.
Mississauga, Ont. L4Y 3T2
Tel. 624-6128 või 625-5930
kirikus 923-5172

Organist pr. Asta Mitt
Koorijuht pr. Asta Ballstadt

Pühapäeval, 23. okt. JUMALATEENISTUS kell 4 p.l.

Pühapäeval, 30. okt. USUPUHASTUSPÜHA JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Laulab koguduse segakoor.

Pühap., 6. nov. kell 2 p.l. koguduse iga-aastane loterii. JUMALATEENISTUST ei ole.

Pühap., 13. nov. kell 4 p.l. kontsert-JUMALATEENISTUS. Toronto Eesti Meeskoor Charles Kipperi juhtimisel. Pärast teenistust kohv.

Pühapäeval, 20. nov. kell 11 homm. SURNUTEPÜHA JUMALATEENISTUS armulauaga. Laulab koguduse segakoor Asta Ballstadti juhatusel.

Pühapäevakool igal pühapäeval JUMALATEENISTUSE ajal.

Koguduse segakoori harjutused toimuvad igal esmaspäeval kell 7 õhtul kiriku saalis.

Piret Sarapuu kunstinäitus kiriku ülemises saalis avatud pühapäeval, 23. okt. kell 4—7 p.l., kolmapäeval, 26. okt. 6—9 õ., laupäeval, 29. okt. 12—7 p.l., pühapäeval, 30. okt. 11—4 p.l.

Õpetaja kõnetunnid kiriku kantseleis teisipäeviti 6—8, neljapäeviti 2—8 ja pärast jumalateenistusi.

EELK PEETRI KOGUDUS

817 Mt. Pleasant Rd. Toronto
Ont. M4P 2L1
Praost Andres Taul. Tel. 483-4103
Tel. kirikus 483-5847
Õpetaja Edgar Heinsoo
Tel. kodus 283-9387,
kirikus 483-6848
Organist dr. Roman Toi

Pühap., 23. okt. kontsert-JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Esineb pr. Ellen Parve- Valdsaar Baltimorest. Leerieelsete ansambel. Juhatab Margit Viia. Tiina Hubel — tshello, Karin Jürman — flööt, Evi Valge — solist.

Uus leerikursus algab pühapäeval, 23. okt kohe pärast jumalateenistust.

Palume leeriõpilasi registreerida õpetaja juures. Telef. kodus: 483-4103, kirikus 483-5847 või kiriku kantseleis.

Pühapäeval, 30. okt. USUPUHASTUSPÜHA JUMALATEENISTUS kell 11 homm. Jutlustab õp. Edgar Heinsoo. Laulab Cantate Domino. Pühapäevakool. Leerieelsed. Leeritund.

Pühap., 6. nov. koguduse loterii kohe pärast JUMALATEENISTUST.

INGLISKEELNE JUMALATEENISTUS igal pühapäeval kell 9.30 hommikul.

Piiblitunnid igal pühapäeval kell 10 hommikul.

TORONTO EESTI VABAKOGUDUS

562 Jones Ave., Toronto, Ont.
Jutlustaja E. Saraoja
20 Thorncliffe Ave.
Toronto, Ont. M4K 1V5
Tel. 463-6223

Pühap., 23. okt. kell 11 homm. JUMALATEENISTUS.

Kõnelevad A. Seppi ja E. Saraoja.

Kolmap., 26. okt. kell 7.30 õ. PIIBLI-PALVETUND Ilmutusraamatu 10. peatükk.

TORONTO EESTI SEITSMENDA PÄEVA ADVENTKOGUDUS

804 Broadview Avenue
(ailmaaraudteejaama vastas Eesti Maja poole). Abijutlustaja telefon 626-3417.

Laup., 22. okt. kell 9.30 homm. piibliklass ainel: „Taaveti laulud". Kell 11 JUMALATEENISTUS, palvenädala loeng.

Laup., 29. okt. kell 9.30 külaliskoolinoorte koor, kell 11 piibliuurimus.

Jõekääru Lastesuvekodu tütarlaste elamule uue katuse lööjad. Ees istuvad Tarmo Ilves, Toomas Vanaselja, Riki Pajo, Henna Piirsalu ja Jüri Wallner; seisavad Erik Nurm, Erik Holmberg, Tõnu Orav, Ilmar Kaljurand, Enn Tiislar, Jaan Schaer, Paul Kako, Valdeko Novek, Erik Luiker, Mihkel Türk, Rein Rannala ja Elmar Potsepp. Pildilt puuduvad vanemad töömehed V. Schaer, V. Salurand ja K. Novek, kes töötasid all vajalikud materjalid valmis.

Foto: J. Säägi

Jõekäärul kostsid haamrilöögid

Reedel, 23. septembril algas Jõekäärul talgu hooaeg, mis kestis pühapäeva, 25. sept., lõunani. Suurem osa talgulisi olid endised Jõekääru kasvandikud. Talgu korras lõhuti tüdrukute tare vana plekkkatus ja asendati uue sindlikatusega.

Reedel alustasid tööd kohalikud meistrite klassi kuuluvad veteranid K. Novek, V. Schaer, V. Salurand, R. Rannala, E. Nurm ja M. Türk. Pühapäeval liitusid nendega kuusteistkümmend Kalevi võrkpallimeeskonna liiget, nendest kuulusid kaheksa korporatsioon Rotaliasse, Valdeko Noveku juhatusel.

Laupäeval kell seitse hommikul algas töö. Asetati vineerist aluskate, milleks 135 tahvlit oli kinkinud üks lastevanem. Surveõhu kompressori ja õhusurve haamrid oli kaasa toonud Tõnu Orav. Peale kingitud materjali osteti Jõekääru lastesuvekodu poolt lisaks 2830 dollari väärtuses katusekatmise materjali. Kui sellele juurde arvestada töö ja teised väljaminekud,

siis tänu heldele annetajale ja tasuta töötegijatele, kaeti tüdrukute tare 5690 dollarit maksma minev katus 2830 dollariga.

Laupäeva õhtul oli talgulistele T. E. Naisseltsi liikmete poolt, eesotsas esinaise Heljo Novekiga, korraldatud pidulik õhtusöök. Õhtusöögi ajal tänas talgutööde korraldaja Karl Novek talgulisi ja kriipsutas alla keskmisse generatsiooni kuuluvat 16 töötegijat. Ta tänas heldeid annetajaid ja virku perenaisi.

Samast õhtusöögist võtsid osa ka Jõekääru staadionile uue tribüüni ehitajad.

Nende nimel avaldas tänu ehituse organiseerija ja juhataja Voldemar Salurand,

tänades töömehi ning lausudes erilise tänu nooremale generatsioonile.

J. S-gi

ESTO-84 kõigi eestlaste rahvuslikuks ürituseks

Välisriikidest tulijaid registreerinud 800

Möödunud neljapäeval toimus ESTO-84 peakomitee ja sektsioonide liikmete koosolek, kus sektsioonid tutvustasid üksteisele oma senist tööd ja võtsid vastu teiste nõuandeid.

Pärast juhatuse esimehe T. Metsala avasõna alustas abiesimees N. Valge jr., andes ülevaate seni saadud andmete kokku saamisest ja kasutusele võetud kompuuterist, kuhu saadud informatsioon on salvestatud ja kust eriti kerge on seda vajaduse korral saada. N. Valge ütles, et eelarve on majandusliku süsteemi võti ja see oli paigutatud pikale kompuuteri lehele.

Teisena T. Kõhelik andis ülevaate kompuuterikontrollist. Eelarve on juba kompuuterisse söödetud,

igale üritusele on antud oma number, samuti ka kulupostidele.

ESTO-84 büroo osas andis ülevaate sekretär dr. E. Aruja, öeldes et bürooks on Eesti Maja klassiruum nr. 11, mis on kasutada kõigile ESTO-84 toimkondade liikmetele. Permanentset tööjõudu pole leitud, mõnda on soovitatud, kuid ühestki pole saadud töötegijat. Praegu on Epp Aruja kaks päeva nädalas palgaliseks büroo tööjõuks.

Dr. Aruja märkis, et suur töö on olnud „Teated 2" väljaandmisega, mis pidi ilmuma septembri lõpul, kuid suuremate ürituste selgumatuse tõttu

tuli väljasaatmise aega pikendada ja nüüd saadetakse see välja 27. okt. ilmuvate eesti ajalehtedega, olles seekord 6 leheküljelne.

ESTO-84 päevade puhul kavatsetakse välja anda ESTO-juhis, vpl. diku formaadis paarikümne leheküljelisena, kus oleks Toronto kaart ja muud praktilised juhendid võõrastele Torontos elades. Juhis antakse tasuta kõigile pääsmete ostjaile. V. Hubel on selle välisilme juba kujundanud.

Teiseks on programmiraamat, kus igast üritusest on midagi kirjutatud. Kolmandaks oleksid üksikürituste programmid.

Kavas on ESTO-pass, mis on pääsmeks mitmele üritusele nagu näitused ja spordivõistlused.

Teine ESTO-passi otstarve on rinnaskantavana eestlastele tähelepanu osutamine. Nii on lootusi, et mõned ärid annavad selle ettenäitamisel eestlasist ostjaile hinnaalandust. Esialgsed katsed on näidanud, et äridel on huvi selle mooduse vastu olemas.

Sellega seoses selgitati 29. oktoobril toimuvat propagandakursust neile, kes eestlasist tahavad väljaspoole oma ühiskonda reklaami teha. Kursuse peab hr. Pedak USA-st. Aukülaliste registreerimine on hr. Paluoja ülesandeks.

Majutamisest rääkis Maire Lainevool, öeldes et hotellides on seni vähe registreerimisi, Royal Yorgis ainult 60.

Ta soovitas ESTO-84-le rohkem reklaami teha, et külalised aegsamini oma siiatuleku otsuse teeksid ja ruumid reserveeriksid.

Kokku on praegu teada Rootsist, Austraaliast umbes 800 tulijat.

F. Koop andis ülevaate programmist. Seni on teada 110 üritust (osa neist mitmepäevalised näitused), peale suurürituste on kongresse ja kokkutulekuid 9, näitustepäevi 34, lisaks 4 erinäitust, kogu juulikuu kestab kunstinäitus, erinäitused City Hall'is ja Robarts Library's. Teatrietendusi on 8, kontserte 6, võistlusi 8, pidusid 7, laevasõite 2, vastuvõttusid 2 ja mitmeid muid üritusi.

Ta oli koostanud ka oodatud osavõtjate arvu ürituspäevade kaupa, leides et miinimumpubliku arv peaks olema 9000, et ESTO-84 end tasuks.

Projekteeritud maksimaalne publik on Toronto eestlaskonnaga arvestades aga palju kõrgem. Tehtud tabelid näitasid erisuhteid.

Kogu programmi läbikäik on eelarve kohaselt $642.000; kui maksimaalne publiku arv on 10.000, siis jääb keskmiselt iga isiku osaks $64.00.

Ta lisaski reklameerivalt: meil on hea programm, kutsun teid kõiki ESTO-pidustusele. Ka tema rõhutas, et ESTO-84 ürituse õnnestumiseks on vaja reklaami. On vaja rahvale anda teadet, et see on väga hea pidustus.

Informatsiooni ja propaganda levitamise osas andsid selgitusi dr. E. Aruja ja Ene Luik. Dr. Aruja arvas, et „Teated" on kõige suurem löök reklaami alal, kuid mõjuvamad võivad olla väiksemad kirjeldused ajalehtedes. Ta soovitas igaühel oma alast kirjutada, aga need enne temale saata, kes need edasi annab ajalehtedele. Seni on ilmunud 9 pressibülletääni, mis saadetud üle maailma. Ta soovitas otsida „kadunud" eestlasi ja neile anda informatsiooni ESTO-84-st.

Ene Luik selgitas tööd, mis tehtud informatsiooni andmiseks väljaspoole eesti ühiskonda, kus üheks osaks on kontakti võtmine Kanada massimeediaga,

osaliselt ka Toronto juubeliaasta komitee andmeid kasutades, mistõttu on lootusi, et ESTO-84 võetakse Toronto pidustuse talvekalendrisse.

Ta soovis igalt sektsioonilt kontaktiisikut, kelle poole kanada meedia esindajad teaksid otseselt pöörduda. Informatsiooni ümberkirjutamise ja laialisaatmise ta võttis oma ülesandeks.

Arutleti veel toimkondade vajadusi tehniliste probleemide alal ja publiku transporti sündmusele, nagu rahvapidu, mis asub linnast eemal. A. Jurs tõstatas mõtte, et Toronto elanikud organiseeriksid sel ajal kaugemalt tulijaile sõidusoodustuseks mingisuguse „taksosüsteemi", märkides oma autod ESTO-84 märgiga, mis näitaks et selle auto omanik on eestlane ja valmis sõitjat peale võtma. Sellekohast soovi on tulnud välisriikides asuvailt eestlasilt.

Toronto ehtimisest lippudega, teati rääkida, et U. Petersool on käsil linnaehtimise kavand. Toronto linn on omad lipuvardad juba lubanud, vaja on rääkida läbi erakompaniidega.

Lippude saamise juures märkis K. Tori, et lähemal ajal korraldab T.E. V. Ü. tuluõhtu lippude muretsemiseks.

Lõpuks oli ka arutlemisel, kui sageli selliseid peatoimkonna koosolekuid pidada. Keegi soovitas kord kuus, teised harvem, aga igal juhul kord veel enne jõulupühi.

Paaritunnilisel koosolekul selgus, et ESTO-84 eeltööd on võtnud sellise ilme, et nende väliskuju on juba olemas, vaja on ainult sisulist viimistlemist

ja teadmise inimestele viimist, et pidustused on kõigi eestlaste ühine rahvuslik üritus.

TORONTO EESTI BAPTISTI KOGUDUS

883 Broadview Ave.
Tel. 465-0639
Pastor K. Raid
36 Bards Walkway,
Willowdale, Ont. M2J 4T9
Tel. 499-6488
„VABADUSE KUULUTUSE" raadiosaated igal pühapäeval kell 3 p.l. WHLD 1270 kc.

Pühap., 23. okt. kell 10.15 homm. pühapäevakool täiskasvanuile ja noorile.

Kell 11 homm. pühapäevakool lastele.

Kell 11 homm. JUMALATEENISTUS. Kõneleb külalisena dr. Evald Mänd. Solist Asta Kaups. Kell 6 õ. „Kodusaare-õhtu — 2". Evald Mänd, Hiiu koor, slaidid Hiiumaalt, kohvilaud. Kõik kutsutud.

TORONTO EESTI EVANGEELNE KOGUDUS

Immanueli kirik,
21 Swanwick Ave.
Jutlustaja Allan Laur,
72 Appleby Cres.
Markham, Ont. L3R 4L2
Tel. 477-6248

Pühap., 23. okt. kell 2 p.l. pühapäevakool lastele ja täiskasvanuile. Kell 3 p.l. JUMALATEENISTUS. Kõneleb Allan Laur. Laulavad õed Leesmendid (Kell 1.30 p.l. buss Eesti Kodust).

Kell 6.15 õ. ingliskeelne JUMALATEENISTUS. Kõneleb Toomas Rüdmik. Kolmap., 26. okt. kell 7 õ. palve-õhtu.

Eelteade: Evangeelne nädal 1.—6. novembrini. Kõneleb Märt Vähi.

OTTAWA EESTI EV.- LUTERI USU PAULUSE KOGUDUS

Õpetaja O. Gnadenteich
Kirik: King Edwardi ja Vilibrodi tänavate nurgal

Laup., 22. okt. kell 4 p.l. JUMALATEENISTUS. Laululehed.

Bourassa tagasi Quebeci liberaalide juhiks

QUEBEC CITY — Endine Quebeci peaminister Robert Bourassa valiti pärast seitsmeaastast eemalolekut suure häälteenamusega tagasi Quebeci partei juhiks. Bourassa lubas peale valimist võidelda Kanada eest ja tulla võitjaks Quebecis praeguse Party Quebecoise asemel ka järgmistel parlamendivalimistel.

Argentiina kindral hukkus lennuõnnetusel

BUENOS AIRES — Argentiina sõjaväe transportlennuk kukkus alla Cordoba linna lähedal, surmates 12 inimest, nende hulgas kindrali, kes juhatas Argentiina õhujõudude operatsioone Falklandi sõjas. Hukkunute hulgas oli veel neli vanemat õhujõudude ohvitseri.

Vene balletitreener hüppas ära

ANKARA — N. Liidu balletitreener, kes koos Bolshoi grupiga viibis Türgis, otsis asüüli USA saatkonnas Ankaras. Treener Sergei Alexinski läks saatkonda ja USA ametnikud andsid ta hiljem üle Türgi ametivõimudele järeleuurimiseks.

St. Catharines'i eestlased valmistuvad sügispeoks

St. Catharines'i Eesti Selts korraldab laupäeval, 5. novembril nägusal Henley saarel (Henley Island) 295 Main St. Port Dalhousie linnaosas sügispeo-maskeraadi.

St. Catharinest hüütakse aedlinnaks (Garden City). Nimi on tabavalt kasutamisel, kuna linna piirides ja lähemas ümbruses on rohkelt ilusaid aedu. Linn asub Ontario ja Erie järvede vahel. Wellandi kanal läbistab linna. Kliima on sobiv paljude aed- ja puuviljade kasvatamiseks, mis Ontario teistes osades ei ole võimalik. St. Catharines'i ja lähema ümbruse eestlased võtavad korraldatud üritustest hoogsalt osa. Eesti Selts on elujõuline. Tänavu on seltsil 150 tegevliiget, mis on umbes 200 perekonna juures küllalt tähelepandav.

Otsime kodu

KUTSULE

Väike valge isane SPITS, 6-aastane, hea karakter.
Hel. igal ajal 223-8175

wintario

13. oktoobril toimunud Wintario loterii loosimisel langesid 100.000-dollarilised peavõidud pileteile nr. 503258, $10.000 võitsid piletid nr-d 071426 ja 715865, $1000 — 05520, $100 — 7900, $10 — 966, $50 segijärjekorras numbrid 132439 ja tasuta piletiraamatu numbrid 75. Nädala müstilise preemiavõidu, Pontiac 6000 võitsid numbrid 843083.

Teadaanne

Abistamiskomitee loterii koos „Ehatarega" toimub laupäeval, 26. nov. kell 2 p.l. Annetusi palume tuua Eesti Abistamiskomitee äärisse või pr. Koppeli kätte „Ehatares" hiljemalt 23. novembriks.

MAALIKUNSTNIK
JOANN SAARNIIT
STUUDIO
488-5895
567 ROEHAMPTON AVE.
TORONTO, ONT. M4P 1S7.

KAI KÄÄRID

MAALID MÜÜGIL suures valikus. Helistage ette 225-5595.

390 Princess Ave., Willowdale

VAJATAKSE
lapsehoidjat
kahele lapsele (2- ja 4-aastased) pooleks päevaks 2—3 päeva nädalas Bloor & Runnymede rajoonis.
Hel. 762-2367

TEADAANNE

Toronto Eesti seltskondlikkude organisatsioonide ürituste kalendri koostamine 1984—1985 a. tegevuse hooajaks toimub neljapäeval, 27. oktoobril, s.a. kell 7.30 õhtul Eesti Maja klubiruumis. Palume organisatsioone kahe esindajaga nimetatud koosolekust osa võtta.

Päevakord

1. **Koosoleku avamine ja rakendamine**
2. **Tegevuskalendri koostamine**
3. **Kohalalgatatud küsimused**

A/S EESTI MAJA JUHATUS

C. OTTWAY HERBALIST

Ravitaimed, tervislikud toidualned, vitamiinid ja mineraalid. Nõuanne ja sõbralik teenindamine eesti rohuteadlase poolt.

300 Danforth Ave. Toronto, Ont. M4K 1N6 — Tel. 463-5125